

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI**

**DİYARBAKIR KENT PARKLARININ BİTKİSEL MATERYAL AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN: Hakan TURHAN
DANIŞMAN : Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU**

VAN-2021

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI**

**DİYARBAKIR KENT PARKLARININ BİTKİSEL MATERYAL AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Hakan TURHAN

VAN-2021

KABUL VE ONAY SAYFASI

Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU danışmanlığında, Hakan TURHAN tarafından sunulan "Diyarbakır Kent Parklarının Bitkisel Materyal Açısından Değerlendirilmesi" isimli bu çalışma Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri gereğince 26 /05/ 2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU

İmza:

Üye: Doç. Dr. Feran AŞUR

İmza:

Üye: Doç. Dr. Arzu ÇİĞ

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/..../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

İmza
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

İmza

Hakan TURHAN

ÖZET

DİYARBAKIR KENT PARKLARININ BİTKİSEL MATERYAL AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

TURHAN, Hakan
Yüksek Lisans Tezi, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU
Haziran 2021, 59 sayfa

Türkiye, kuzeyde Orta Avrupa'nın soğuk ve yağışlı iklimi, batıda Akdeniz iklimi doğuda Orta Asya'nın kara iklimi ve güneyde ise sıcak ve kurak bir çöl ikliminin etkisi altında kalan bir bitki coğrafyasının bulunduğu çok özel bir kuşaktadır. Coğrafi sınırlarında çok sayıda bitkisel materyal vardır. Süs bitkileri bu bitkisel materyallerin önemli bir parçasıdır. Dış mekân süs bitkilerinin içerisinde yer alan ağaç ve çalılar özellikle kent peyzaj düzenlemelerinde mekân oluşturmada en çok kullanılan tasarım elemanlarıdır. Bitkisel tasarımı oluştururken bu bitkilerin işlevsel, mimari ve estetik özellikleri dikkate alınır. Diyarbakır kent, konumu ve iklim yapısı sebebiyle süs bitkileri açısından önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Diyarbakır ilinde kent park niteliğine sahip olan Hz. Süleyman parkı, Anıt park, 15 Temmuz Şehitler parkı, Tema park, Koşuyolu parkı ve Sümer parkı, kullanılan bitkilerin form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması ve hareketliliği gibi özellikleri yerinde tespit, fotoğraf ve alanında uzman olan kişilerin görüşleri ile puanlandırılmıştır. Bu puanlandırma ile bitkisel tasarım ilkelerine uygunlukları saptanmıştır. Çalışma sonucunda bitkisel materyal kullanımının en başarılı olduğu parkın Tema park olduğu en bakımsız ve başarısız olan parkın ise tarihi değeri ile ön planda olan Sümer park olduğu belirlenmiştir. Yapılan bu çalışma Diyarbakır ilinde bundan sonra yapılacak olan kent parklarının peyzaj düzenlemelerinde bitkisel materyal kullanımı ve tasarımına yardımcı olacak bir öncü çalışma niteliğindedir.

Anahtar kelimeler: Diyarbakır, Kent parkları, Süs bitkileri, Tasarım ilkeleri.

ABSTRACT

EVALUATION OF DİYARBAKIR CITY PARKS IN TERMS OF ORNAMENTAL PLANTS MATERIAL

TURHAN, Hakan
M.Sc. Thesis, Horticulture Science
Supervisor: Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU
June 2021, 59 pages

Turkey is in a very special zone where the cold and rainy climate of Central Europe in the north, the Mediterranean climate in the west, the continental climate of Central Asia in the east and a plant geography that is under the influence of a hot and arid desert climate in the south. There are many plant materials in its geographical borders. Ornamental plants are an important part of these plant materials. Trees and shrubs in outdoor ornamental plants are the most widely used design elements, especially in urban landscape arrangements. While creating the plant design, the functional, architectural and aesthetic features of these plants are taken into consideration. Diyarbakır city has an important place in terms of ornamental plants due to its location and climate structure. In this study, Hz. Süleyman park, Anıt park, 15 Temmuz Şehitler park, Tema park, Koşuyolu park and Sümer park, identifying the features of the plants used such as form, texture, line, emphasis, color, unity, harmony-contrast, sovereignty, traditionalistic and mobility, and photograph were scored with the opinions of experts in the field. With this scoring, their compliance with plant design principles was determined. As a result of the study, it was determined that the park where the use of plant materials was the most successful was the Tema park, and the most neglected and unsuccessful park was the Sümer park, which is at the forefront with its historical value. This study is a pioneering study that will help the use and design of plant materials in the landscaping of urban parks to be made in Diyarbakır.

Keywords: Design principles, Diyarbakır, Ornamental plants, Urban parks.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada tez konu seçiminden çalışmanın tamamlanmasına kadar her türlü bilgi ve desteğini benden esirgemeyen değerli danışmanım sayın Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmamın ilerlemesinde benden bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Feran AŞUR'a teşekkür ediyorum.

Tez verilerini, ağaç sayımı ve ağaçların tespiti konusunda benden desteklerini esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma,

Tez fotoğraflarını çeken arkadaşım Süleyman CEVHER'e, peyzaj projeleri ve uydu görüntülerini benimle paylaşan kıymetli arkadaşım harita mühendisi Nedim BARAN'a,

Fotoğrafların yorumlanmasında teze destek olan uzman peyzaj mimarları ve ziraat mühendislerine teşekkürlerimi borç bilirim.

Tezin her aşamasında yanımda olan, benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen değerli aileme özellikle babam Ahmet TURHAN'a ve annem Emine TURHAN'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Tezin her aşamasında yanımda olan, desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen kıymetli meslektaşım ve değerli eşim Aynur SADAK TURHAN'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

2021

Hakan TURHAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Diyarbakır Kentinin Tarihçesi, Konumu ve Kültürel Özellikleri	3
1.2. Diyarbakır Kentinin Yüzölçümü, Nüfusu, İklim ve Toprak Özellikleri.....	4
2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ	7
2.1. Bitkisel Materyallerin Sınıflandırılması	8
2.2. Bitkisel Tasarım Kavramı	8
2.3. Bitkisel Tasarımın Amacı	8
2.4. Bitkisel Tasarımın Özellikleri.....	9
2.5. Bitki Materyali	10
2.6. Bitkilerin İşlevsel Açından İncelenmesi	10
2.7. Bitkilerin Mimari Fonksiyonları	11
2.8. Bitkilerin Estetik Fonksiyonları.....	11
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	13
3.1. Materyal	13
3.2. Yöntem.....	13
3.2.1. Form.....	14
3.2.2. Doku	14
3.2.3. Çizgi.....	14
3.2.4. Vurgu	15
3.2.5. Birlik	15
3.2.6. Uyum-zıtlık.....	15
3.2.7. Geleneksel olması	15

	Sayfa
3.2.8. Egemenlik	15
3.2.9. Tematik	15
3.2.10. Mekânsal organizasyon	16
4. BULGULAR	17
4.1. Hz. Süleyman Parkı	17
4.2. Anıt Parkı	23
4.3. 15 Temmuz Şehitler Parkı	27
4.4. Tema Parkı	32
4.5. Koşuyolu Parkı	38
4.6. Sümer Parkı	44
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	49
KAYNAKLAR	55
ÖZ GEÇMİŞ	59

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Çalışmada irdelenen parklar	13
Çizelge 4.1. Hz. Süleyman park alanında kullanılan ağaçlar	19
Çizelge 4.2. Hz. Süleyman park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması	22
Çizelge 4.3. Anıt park alanında kullanılan ağaçlar	24
Çizelge 4.4. Anıt park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması	26
Çizelge 4.5. 15 Temmuz Şehitler park alanında kullanılan ağaçlar	28
Çizelge 4.6. 15 Temmuz Şehitler park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması	31
Çizelge 4.7. Tema park alanlarında kullanılan ağaçlar	34
Çizelge 4.8. Tema park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması	37
Çizelge 4.9. Koşuyolu park alanlarında kullanılan ağaçlar	40
Çizelge 4.10. Koşuyolu park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması	43
Çizelge 4.11. Sümer park alanlarında kullanılan ağaçlar	46
Çizelge 4.12. Sümer park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Diyarbakır uydu görünümü	4
Şekil 4.1. Hz. Süleyman park uydu görünümü.....	18
Şekil 4.2. Hz. Süleyman park peyzaj projesi	18
Şekil 4.3. Hz. Süleyman park alanında bitkisel tasarım kullanımı.....	21
Şekil 4.4. Anıt park uydu görünümü	23
Şekil 4.5. Anıt park alanında bitkisel tasarım kullanımı	25
Şekil 4.6. 15 Temmuz Şehitler park uydu görünümü.....	27
Şekil 4.7. 15 Temmuz Şehitler park alanında bitkisel tasarım kullanımı.....	30
Şekil 4.8. Tema park uydu görünümü	32
Şekil 4.9. Tema park peyzaj projesi	33
Şekil 4.10. Tema park alanında bitkisel tasarım kullanımı	36
Şekil 4.11. Koşuyolu park peyzaj projesi	38
Şekil 4.12. Koşuyolu park uydu görünümü	39
Şekil 4.13. Koşuyolu park alanında bitkisel tasarım kullanımı.....	42
Şekil 4.14. Sümer park uydu görünümü	44
Şekil 4.15. Sümer park peyzaj projesi	45
Şekil 4.16. Sümer park alanında bitkisel tasarım kullanımı	47

1. GİRİŞ

Son zamanlarda teknolojinin ve sanayinin gelişmesiyle beraber kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru sürekli nüfus göçü olmaktadır. Bununla birlikte insanların kırsaldan uzaklaşmasıyla kent hayatının yoğun temposu içerisinde ruhen ve bedenen yorulmaktadırlar. Böylelikle insanlar şehir hayatına adapte olmakta fakat psikolojik olarak doğaya duyulan özlem giderek artmaktadır. Şehirleşme yaygınlaştıkça park ve açık alanlara duyulan ihtiyaçta bir o kadar artış göstermektedir. Kent merkezinin park ve bahçelerinde yetiştirilen iç ve dış mekân süs bitkileriyle yeşile olan hasret nispeten giderilmek istenmektedir (Ustaoglu, 2004). Dünyayı daha yaşanabilir bir mekân haline getirmek ve şehirlerin estetiğini artırmak için açık alan ve yeşil alanların çoğunlukta olması önemli bir unsurdur. Kentte bulunan parklar, aktif kullanımlarıyla topluma fayda sağlayan açık alan ve yeşil alan sisteminin en önemli ögesidir. Bir parkın tercih edilme sebepleri değerlendirilmeli ve bu alanın tercih sebeplerini oluşturan parametreler araştırılmalıdır. Bu konuda bilimsel çalışmaların yapılmasıyla da bu alanların önemi gün geçtikçe artacaktır (Karagüzel ve ark., 2010).

Süs bitkileri; fonksiyonel, estetik ve ekonomik amaçlarıyla üretilen dekoratif bitkilere denilmektedir (Ay, 2009). Süs bitkileri, dört alt grupta incelenmektedir. Bunlar; iç mekân süs bitkileri, kesme çiçekler, dış mekân süs bitkileri ve doğal çiçek soğanlarıdır (Sayın ve Sayın, 2004). Son yıllarda süs bitkileri sektörünün çok hızlı bir değişim ve gelişim yaşadığı görülmektedir. Fakat süs bitkileri, bitkisel üretim sektörünün içinde olmasıyla ekonomik anlamda bir alt sektör olarak öne çıkmaktadır (Kaya ve ark., 2009; Karagüzel ve ark., 2010).

Kent parkları, gıda üretilmesinin yanında ekosistem için oldukça önemlidir. Beton bloklarının arasında biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilmesi, insan yaşamı için önemli bir kıstas olarak öne çıkmaktadır. Yaşam şartlarına göre psikolojik ve fiziksel olarak daha rahat bir ortam sağlanmasıyla ve kişisel ihtiyaçlara uygun ortamları oluşturmak amacıyla, psikolojik, fizyolojik ve sosyal yapısından kaynaklanan ihtiyaçlar önceden belirlenmeli ve açık mekânları da bu ihtiyaçlara göre şekillendirilmelidir (Von Hoffen ve Säumel, 2014).

Yaşam kalitesinin arttırılmasında açık ve yeşil alanların rolü yüksektir. Park kullanıcılarının psikolojik, fizyolojik ve sosyal yapısından kaynaklanan ihtiyaçları daha önceden kestirilmeli ve park alanları bu ihtiyaçlara göre şekillendirmelidir (Aksoy ve Akpınar, 2011).

Açık mekânların estetik ve peyzaj anahtarı ağaçlardır. Ağaçlar, yoğun hayat temposunda çekici ve gölge ortam yaratarak monotonluğu kırarlar. Ağaç, yaya ve araç mekânlarını fiziksel olarak birbirinden ayırır ve yönlendirir. İnsanların güven içinde rahat bir şekilde dinlenme ve sohbet etme olanağını sağlar. Güzel yapıların mimarisini tamamlar veya vurgular. Kent sağlığına temiz havanın oluşması için olumlu katkı sağlar. Ağaçlar yolun gürültüsünü ve çevredeki kirin etrafa olan etkisini azaltırken, çevredeki tozları tutar. Ağaçlar insanlara fiziksel ve ruhsal yönünden de önemli katkılar sağlar. Şehir hayatı içinde yaşayan yaban hayat için de ağaçların olması ayrıca bir yaşanılabilir mekân oluşturur (Küçük ve Gül, 2005).

Parklar kamuoyuna açık yeşil alanların en küçük birimidir. Halkın yeşil alan ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ağaç ve çim alanlar ile birçok yeşil alanlar oluşturulur. Parklarda kullanılan bitkilerin kent ekolojisine uygun olması önemlidir. Ayrıca bu bitkilerin varlığı, toprak kaynaklarının korunmasına, su kaynaklarının korunmasına ve iklimin düzenlenmesine, biyolojik çeşitliliğin korunmasına sebep olmaktadır. Parklar ayrıca yaban hayatını koruma açısından doğru planlamaların yapılması, yabani hayvanlar için önemli barınakların olması adına önem arz etmektedir (Sırtkaya, 2007).

Doğa ve insan arasında estetik, fonksiyonel, ekolojik, sosyal ve ekonomik amaçlı bir dengenin kurulması ile bitkisel tasarım sağlanır. Dolayısıyla bitkisel materyallerin ve mekânların birbirleriyle olan ilişkilerini ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlemek amacıyla bitkisel tasarım ilkelerinin göz önünde bulundurulması gereklidir. Bunlar; bitkilerle: doku, çizgi, ölçü, renk, form, vurgu ve çeşitlilik vb. özellikleriyle değerlendirilir (Kösa ve Atik, 2013).

Estetik açıdan ağaçlar, renk, ölçü, form, doku vb. kitlesel ve bireysel değerleriyle görsel katkı sağlarlar. İstenmeyen bazı görünümleri perdeler veya görülebilir bir engel ile kapatmayı sağlar (Küçük ve Gül, 2005).

Bitkisel tasarım amacıyla bitki gruplarının seçiminde genellikle saf gruplara yer verilmelidir. İbrelili ağaçlar ile geniş yapraklı ağaçlar yan yana gelecekse bu grupların arasında ağacın taç genişliklerine bağlı mesafeler bırakmak gerekir. Özellikle ibrelili

ağaçların gelişme ve şekil bozukluklarını önlemek açısından bu önemlidir. Ağaçların şekilleri birbirlerine benzese bile bu ağaçlar hacimsel olarak değişiklik gösterir. Bu sebeple ağaçları hem silüetlerine bakarak hem de hacimsel yapılarına bakarak saf gruplar içerisine dahil etmek kargaşayı önlemektedir (Gültekin, 1994).

Yol ağaçlarının tasarım bakımından seçiminde dikkat edilecek olursa, bu ağaçların kent iklimine uyumuna, görsel özelliklerine, kent insanına kazandırılmasına, psikolojik yararlarına ve birçok işlevsel özelliklerine göre ağaçlar değerlendirilmelidir. Ağaçların şehir-doğa ve insan arasındaki uyumu sağlayan önemli bir materyal olarak kabul edilir. Bu uyuma dikkat edilen alanlarda şehir içi ağaçlandırmaları belirli bir programa dayalı olarak yapılmaya çalışılmıştır. Şehirlerin gün geçtikçe artan nüfusu ile beraber açık alanlara ve bitkisel yoğunluğa önem sürekli olarak artmaktayken, beton yığınlarının artması, açık alanların azlığı ve trafik yoğunluğunun artmasıyla bitkilerin sağlıklı yaşam koşulları da olumsuz etkilenmektedir (Ekmekçi, 2007).

Bitkisel tasarım ilkelerinin amacı bitkilerle fonksiyonel kullanımı gerçekleştirmek ve estetik etkiyi sağlamaktır. Estetik ve fonksiyonel kullanımlarını birlikte kullanmak için temel bitkilendirme tipleri kullanılmalıdır. Bunlar; soliter bitkilendirme, küme şemsiye bitkilendirme, çalı kitleleri, çift sıra bitkilendirme, sıra-çit bitkilendirme, tam kuru, kapalı bitkilendirme ve örtü bitkilendirmesidir. Ancak bitkisel gruplar illa bu kategorilerle sınırlı olmamalıdır. Bazı alanların kendine has şartlarına ve kullanıcı isteklerine göre bu genişletilir (Nurtekin, 2007).

1.1. Diyarbakır Kentinin Tarihçesi, Konumu ve Kültürel Özellikleri

Diyarbakır, Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Mezopotamya'nın kuzey sonunda, Toros dağlarıyla çevrili volkanik bir havza üzerinde yer alır. Kentin tarihi M.Ö. 7500 yıllarına kadar uzanır. Kentin adı, Asur kaynaklarına göre Amidi, Türklerin bölgeye yerleşmesi ile beraber Kara Amid ve Arap akınlarında Bekir aşiretinin bölgeye yerleşmesiyle Diyar-ı Bekir olarak adlandırılmıştır. Atatürk 1937 yılında halka yaptığı bir konuşma ile Diyarbakır kelimesini ilk olarak kullanmasıyla bu kentin adı bu şekilde değiştirilmiştir. Diyarbakır, Şanlıurfa, Muş, Mardin, Siirt, Adıyaman, Elazığ, Malatya ve Bingöl illeri arasında yer almaktadır. Bu kentte onlarca uygarlığın yaşadığı bilinmekte ve kent birçok tarihi eseri içinde barındırmaktadır (Ofloğlu ve Kızılırmak, 2021).

Diyarbakır birçok medeniyetin yaşadığı bir kent olması bakımında yoğun duygusal anlamlar taşımaktadır. Yukarı Mezopotamya ilk sakinlerinin yaşadığı kent olarak ve bunların yaşam biçimlerini günümüze kadar taşıdığı tek yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Medeniyetlerinin başlangıcı; birçok tarihi cami, türbe, kilise ve diğer kutsal alanların İslamiyet ve Hristiyanlık gibi büyük dinlerin keşfi için pek çok ziyaretçi için bu kent yoğun bir manevi yolculuk anlamını ifade etmektedir. Diyarbakır surlarının büyüleyici uzunluğu ile üzerlerindeki kitabelerin surlara ait efsanelerin ve şehrin gizemini güçlendirdiği bilinmektedir. Dicle nehri, güzelliği, su gücü ve suyun verimliliği ile bölgede kültürel zenginliğe ve tarımsal geleneğe etki etmektedir. Diyarbakır Surları tarihi kalıntılar açısından önem taşımaktadır (Güneydoğu Anadolu Rehberi, 2014).

1.2. Diyarbakır Kentinin Yüzölçümü, Nüfusu, İklim ve Toprak Özellikleri

Diyarbakır kenti nüfusu köy ve ilçeler dâhil olmak üzere Türkiye İstatistik kurumunun 2019 verilerine göre 1.756.353 kişidir. Yüzölçümü ise 1.516.200 kilometre kare, 37.905.199 ve 40.231.934 kuzey enlemleriyle, 40.37 ve 41.20 doğu boylamları arasında kalmaktadır (Şekil 1) (Güneydoğu Anadolu Rehberi, 2014).

Şekil 1.1. Diyarbakır ili uydu görünümü.

Diyarbakır kentinde karasal iklim egemendir. Yazları çok sıcak, kışları ise ılık geçer. Bunun temel nedeni Güneydoğu Torosları'nın kuzeyden gelen soğuk rüzgârları kesmesidir. Diyarbakır kent merkezinde bulunan meteoroloji istasyonunun gözlem verilerine göre, en sıcak ayın ortalama sıcaklığının 31 derece olduğu en soğuk ayın ise ortalama 1,8 derece de olduğu tespit edilmiştir. 21 Temmuz 1937 günü ölçülen sıcaklığın 46,2 derece olduğu ve günümüze kadar ki en yüksek derecenin olduğu bilinmektedir. En düşük sıcaklık derecesi ise 11 Ocak 1933 günü -24,2 derece olarak ölçülmüş olup, günümüze kadar ki en düşük derecenin olduğu tespit edilmiştir. Kente düşen yağışın yıllık ortalaması 496 milimetre olmuştur. Yağış tutarının yaklaşık olarak yüzde 2'sinin yaz aylarında olduğu bilinir. Son yıllarda yapılan bazı barajların Diyarbakır'da ki nem oranını arttırdığı ve bu barajların oluşturduğu yapay göllerin (Karakaya, Silvan Barajları, Atatürk, Batman) geniş buharlaşma yüzeylerini arttırdığı tespit edilmiştir. Bu sebeple de kentin kuru havasında nispi nem oranında bir artış olduğu öne çıkmaktadır. Diyarbakır da, ortalama nispi nemin, en fazla olduğu aylar Aralık ve Ocak olarak ölçülmüştür. Bu aylarda nem oranı ortalama %78'e kadar çıkar. Temmuz-Ağustos aylarında ise nispi nem oranı %21'e kadar düşmektedir. Doğal bitki örtüsü, genel olarak otsu bitkilerin çoğunlukta olduğu bozkır bitkileridir. Bunlar ilkbahar aylarında kısa bir süre içinde çiçeklenir fakat yağışların azalması veya kesilmesiyle yazın kururlar. Çevredeki dağlar, genel olarak meşe ormanları ile kaplıdır. Toplam orman alanları toplam kent alanından %10'dan daha azdır. Kentin etrafı alçak dağlarla çevrili olup, %30 oranında ova, %36 oranında dağlar ile çevrilmiş bulunmaktadır. Ovaların tamamının genel olarak tarıma elverişli ve verimli olduğu bilinmektedir. Verimli toprakları Dicle nehrine yakın veya nehir tarafından sulanan topraklardır. Bölgenin toprak yapısı ise siyah görünümlü bazalt lav akıntılarında oluşmuştur. Dicle nehrine ek olarak dağ yamaçlarından beslenen birçok küçük akarsuyun da bölgeye hayat verdiği bilinmektedir. Diyarbakır kentinin genel olarak temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılığa dayandığı görülmektedir (Güneydoğu Anadolu Rehberi, 2014; Ofluoğlu ve Kızılırmak, 2021).

Ülkemizin önemli bir genetik zenginliği olan süs bitkileri Diyarbakır kentinde de oldukça yaygın kullanılmaktadır. Bu çalışma, Diyarbakır kentinde bulunan, yapımı tamamlanan ve halkın hizmetine açılmış olan bazı kent parklarında [Hz. Süleyman Parkı, Anıt Parkı, 15 Temmuz Şehitler Parkı, Tema Parkı, Koşuyolu Parkı ve Sümer Parkı] kullanılan bitkisel materyallerin estetik ve fonksiyonel kullanımı yönünden uygun

özelliklere sahip olup olmadığının belirlenmesi için mevcut kullanımların değerlendirilmesi olacaktır. Çalışmamız, kent parklarında kullanılacak bitkisel materyallerin seçimi ve kullanım alanları yönünden ileride yapılacak olan çalışmalara ışık tutacaktır.

2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ

Dünya da giderek artan nüfus söz konusudur. Bu nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla inşa edilen beton yapıların nüfusu yeşil alanlardan gittikçe uzaklaştırmaktadır. Kentlerde binaların artmasıyla yeşil alanların varlığı azalmaktadır. Dolayısıyla doğal kaynaklar (toprak, su ve hava) giderek kirlenmektedir (Yalçınalp ve ark., 2017). Kentlerde ki büyüme ve gelişme ile beraber betonlaşmalarda (büyük siteler ve bireysel konutlar) artmıştır. Çevre düzenlemeleriyle süs bitkilerinin kullanımı tercihi edilmiştir. Böylelikle süs bitkilerine talebin arttığı görülmüştür. Ülkemizde, peyzaj çalışmalarında tercih edilen bitkisel materyaller; doğal çiçek soğanları, iç mekan bitkileri, kesme çiçek ve dış mekan bitkileri olarak gruplandırılır (Korkut ve ark., 1995; Titiz ve ark., 2000). Süs bitkileri, Türkiye ekonomisine ihracat potansiyeli ile büyük katma değer sağlamaktadır. Dolayısıyla bitkisel üretim içerisinde oldukça önemli bir yerdedir. Türkiye altmışa yakın ülkeye süs bitkilerini ihraç etmektedir. Bu miktar her geçen gün artmaktadır. Türkiye süs bitkileri üretim alanında en fazla dış mekân süs bitkileri yetiştirilmektedir. Dış mekân süs bitkilerini sırasıyla iç mekân süs bitkileri, kesme ve doğal çiçekler takip eder (Karagüzel ve ark., 2010).

Ülkemizde 1940 yılında İstanbul'da peyzaj çalışmaları için kullanılan süs bitkilerinin üretimine başlanmıştır. Bunu takiben üretim Yalova'da devam etmiştir. Daha sonra bu üretim 1970 yılında İzmir, 1980 yılında Antalya, 1990 yılında ise Muğla ve Adana illerinde süs bitkileri üretimi alanında çalışmalar başlamıştır (Titiz ve ark., 2000).

Ağaçların veya yeşil alanların insanlar üzerinde yarattığı olumlu etkileri nedeniyle stresli hayatın nispeten giderildiği belirtilmektedir. Kentlerde vatandaşların lüks binaların yerine ağaçların yoğun olarak bulunduğu mekânları tercih ettiği bilinmektedir. Ağaçların aynı zamanda iklimi kontrol ettiği, serinlik etkisi sağladığı, güneş ışığından daha fazla yararlanılması gibi katkıları da bulunmaktadır. Yeşil rengin dinlendirici ve ferahlatıcı özelliğinin olduğu, günlük yaşamın yoğunluğunun giderildiği ve strese maruz bırakılan insanları psikolojik olarak olumlu etkilediği de belirtilmektedir (Çelem ve Uslu, 2006).

Yeşil alanlar ve ağaçların farklı kullanım özelliklerinin de (biçim, renk, doku vb.) yeşil alanlara uygulanmasının hoş ve düzenli bir görüntü oluşturarak ruh sağlığına iyi geldiği gözlenmektedir (Yılmaz, 1998; Sarı ve Kardeş, 2018).

2.1. Bitkisel Materyallerin Sınıflandırılması

Bitkisel materyallerin genel kullanımı açısından bazı sıralamalar söz konusudur. Bunlar; gölge temini, mekân, kapalılık ve bariyer oluşturma, perdeleme, yaprak, meyve ve çiçeklerle mevsimsel fark oluşturma, yansıyan ışığı azaltma, havayı temizleme, peyzajı çerçeveleme, erozyon kontrolü, yabancı hayat sağlama, yabancı hayata yiyecek kaynağı olma, yaya trafiği ve araç yönlendirme, rüzgâr kontrolü, gürültüyü ve çevre kirliliğini önleme olarak sıralanabilir (Erbaş, 2003).

2.2. Bitkisel Tasarım Kavramı

Mekân ve zaman birimi için gerekli olan bitkisel materyallerinin seçimi, bakımı ve düzenlenmesi için yapılan işlemlerdir. Doğa ile insan ve bilim ile sanat arasında ki etkili ve doğru bir ilişki kurma işlemi olarak düşünülmektedir. Bitkisel tasarım görsel sanat olarak bilinir. Bitkisel tasarım ile peyzaj beraber kullanıldığı zaman bitkiler ile arazi ön plana çıkar. Peyzaj, yeşil alanların oluşturulması için fiziksel ve görsel açıdan insanların hareket, rahatlık, huzur ve dinginlik kavramlarının yaşatılması için böyle ortamları sunmaktadır. Bu öğelerin bitkisel tasarımları ile birlikte öne çıkarmaktadır. Bir tasarım yapılacağı zaman ilham ve tasarım ilkeleri (çizgi, renk, form vb.) ile ele alınmalıdır. Düzenlenmesi de bu ilkeler eşliğinde yapılmalıdır. Bitkisel tasarım diğer sanat dallarından farklı olarak ele alınmalıdır. Çünkü tasarım canlı materyaller ile yapılmaktadır. Bu durum diğer sanat dallarından ayrılan en belirgin fark olarak belirtilir (Ayaşlıgil, 1998).

2.3. Bitkisel Tasarımın Amacı

Bitkisel tasarımının en temel amacı; ekolojik, fonksiyonel, estetik, ekonomik ve sosyallik olarak açıklanır. Bitkisel tasarım, çevre kullanımı ve peyzaj tasarımının en iyi şekilde tasarlanmasıyla yapılmaktadır. Başarılı bir bitkisel tasarım için tek bir ilgi alanına yönelmek yerine, bireysel katılımı sağlamak ve kullanım özgürlüğüyle çevre ve insan arasındaki etkileşimin en iyi kombinasyonunu oluşturmaktır. Bitkisel tasarım potansiyelini, incelik, canlılık, bütünlük, esneklik, dirençlilik ve süreklilik gibi kavramlar

ile bitkilendirme çalışması oluşturmaktadır. Bitkisel tasarımların amacı, insanların arazi kullanımı çeşitliliği ile ilişkilidir. Bu tasarım için ihtiyaç duyulan şeyin, fonksiyonlar için gerekli olan yeterli bir mekân, uygun bir iklim ve estetik özelliklerinin birlikte sağlanmasıyla oluşturulmaktadır (Robinson, 2004).

Yeşil alanlara uygulaması yapılan bitkilerde mevsimsel değişimlerin meydana getirdiği renklenmelerin, meyve dönemlerinde yıl içerisinde ki değişimin insanda zaman kavramıyla beraber çok farklı duyguların oluşumuna, heyecan yaratmaya ve o alana talebin artmasına sebep olmaktadır. Başarılı bir bitkisel materyal tasarımının amacı hem insanların daha fazla yeşil alanları tercih etmesini sağlamak hem de o alanlarda eğlenceli vakit geçirmesini sağlamaktır. Bu amaçlar göz önüne alınarak peyzaj tasarım ilkeleri ile bitkisel materyallerin beraber kullanımına önem gösterilmelidir (Robinson, 2004).

Bitkisel materyaller tasarımcıya genel olarak boyut, doku, biçim, renk, ışık, hareket ve gölge etkileri yönünden birçok seçenek sunmaktadır. Bundan yola çıkarak bitkiler kent yapıları içerisinde yapılacak düzenlemeler ile sert zeminlerin etkisini nispeten kırma ya da yumuşatma, alana hareket, bazı öğeleri ön plana çıkarma ve başka bir boyut katma, insanların doğa ile hasretlerini gidermesi gibi seçeneklerini oluşturur. Bundan dolayı bu özelliklerin mekânlarda kullanılması insanlarda yalnız kalma, heyecanlanma, dinlenme, sessizlik ihtiyacı vb. kişisel algılar oluşturulmaktadır (Aslanboğa, 1997).

2.4. Bitkisel Tasarımın Özellikleri

Sosyal çevre içerisinde, ekolojik, işlevsellik ve estetik amaçlar bitkisel tasarımın ilkeleri olarak karşımıza çıkar. Bitkisel materyal projelerine ait öncelikler estetik, işlevsel ve ekolojik gereksinimlerine bağlı olarak değişir. Bitki tasarımcısı yapacak olduğu tasarımı ilk önce kendisi değerlendirmelidir. Tasarladığı projeyi başarılı şekilde sunması ve sunduğu kişiler üzerinde nasıl etkiler oluşturduğuna bakılması o tasarım adına oldukça önem arz etmektedir. Bu bitkilerin uyumu için çok önemlidir. Bitkisel tasarımcının kişisel görüşünün yanı sıra kullanıcılarında görüşleri önemlidir. Bu yüzden kullanıcıların görüşleri ve ihtiyaçları da projeye dâhil edilmelidir. Tüm bu fikirlerin bütünleştiği bir tasarım projesinin olumlu sonuçlarının olacağı bilinir (Robinson, 2004).

Başarılı bir bitkisel materyal tasarımı için, ekolojik ve işlevsel olmalı, estetik olarak hoşnutluk verici ve bölgenin iklim şartlarına uygun tür seçimlerinin yapılmış olması önemlidir. Tasarımda planlanan alan tamamlamalı, canlandırmalı ve birleştirmelidir. Tüm bu uygulamalara ek olarak mutlaka bakım çalışması da gereklidir (Erbaş, 2003).

2.5. Bitki Materyali

Yeşil alanların peyzaj tasarımında en temel yere sahip olan öğeler bitkilerdir. Bitkisel tasarımda arazinin konumu, iklimi, toprak yapısı, yüksekliği, deniz kıyısına yakınlık gibi faktörler duruma göre kendine has özellikleriyle göz önüne alınmalıdır. Bitkilerin tasarımında kullanılan ve tasarım için ayrıca büyük bir önem taşıyan özellikleri bulunmaktadır. Materyal tasarımda istenilen noktalara gelinmesi açısından oldukça önemlidir. Bunlar, bitkilerin kullanım biçimleriyle, kendi yapılarından kaynaklanan nitelikler olmakla, algılama açısından, bir arada ya da tek başına kullanılıp kullanılmamasıyla, ne kadar ve nerelerde kullanılmasıyla ilgilidir (Robinson, 2004).

Tasarım elemanı olarak kullanılan bitkiler üç temel tasarım grubuna ayrılır. Bunlar; Tepe örtüsü (ağaçlar), dikine alan bölücüler (çalılar), zemin örtüsü (yer örtücüler, çiçekler ve çayırlar) (Yıldızcı, 1988).

2.6. Bitkilerin İşlevsel Açıdan İncelenmesi

Bitkilere işlevsel açıdan bakacak olursak, bedensel ve duyuşsal etkilerinin yanında, kapalılık oluşturulması ile o mekânları tanımlı hale getirmektedir. Birçok alan tasarımı bitki gruplarıyla renkli bir hale getirilerek mekânların insanların gözünde daha farklı imajlar kazanmasıyla sağlanmaktadır. Bitki grupları kötü ortam koşullarında bile o algıyı etkiler. Bitkisel elemanlarının görsel özellikleri yoğun olmakla beraber çoğu durumlarda tasarımcının elindeki malzemelerden farklı görsel yaratan güçlü bir etkileri yaratır (Motloch, 2001). Bitkisel materyal tasarımların da ağaçların ve çalıların farklı kullanım işlevleri bulunmaktadır. Bunlar; sınır ve alanlarını tanımlama, çevre ve yapıları birbirleriyle bağdaştırmak, dış mekânları vurgulamak, yaya trafiğini yönlendirmek, araç trafiğini ayırmak, trafikten korunmak için engel oluşturmak, köşe veya birleşim noktalarını vurgulamak, istenmeyen görüntüleri örtmek, mahremiyeti sağlamak, seviye

farklarını belirlemek, görüş açılarını yönlendirerek güzel ve etkileyici görünümler yaratmak, tozdan, rüzgârdan ve aşırı güneşten korumak, iklim kontrolünü sağlamaktır (Booth, 1996; Evyapan ve Tokol, 2000).

2.7. Bitkilerin Mimari Fonksiyonları

Dış mekân alanlarının oluşturulması ve düzenlenmesinin en önemli etkeni olan bitkilerin mimari açıdan kullanımının ilk evresini tasarım çalışmaları oluşturmaktadır. Özellikle, bitkiler için mimari fonksiyonlarına karar verilirken görsel özellikleri hakkında genel bir seçim yapılabilir. Bitkisel materyallerin mimari fonksiyoneller açısından peyzajda karşılığı olan pencere, duvar ve kapı gibi yapısal elemanlar düşünülerek kullanım alanlarına dikkat edilmelidir (Booth, 1996).

2.8. Bitkilerin Estetik Fonksiyonları

Estetik, sanatın tüm dallarıyla ilişkilidir. Bitkisel materyallerin tasarımı açısından ele alındığında belirli özellikler göz önüne alınarak yapılan tasarımların öne çıktığı görülmektedir. Bitkilerin estetik kullanımlarıyla pek çok nitelikte farklı mekânlar tasarlanabilir. Ayrıca bu materyallerin kullanımı ile memnuniyet verici alanların oluşturulması mümkündür (Erbaş, 2003).

Bitkilerin estetik değerleri, yalnızca tekli bitki grup oluşumlarıyla değil, doğal değişimler ile meydana gelen nehir kenarı, dağ vb. doğa parçaların oluşturduğu gruplarla da oluşmaktadır. Eğimli bir alan üzerinde yer alan dairesel, dağınık veya akıcı özelliklere sahip bitkilerin kullanımıyla muazzam alanlar oluşturulmaktadır. Bitki gruplarıyla ilişkili olarak doğada doğal olarak meydana gelen değişimleri peyzaj alanların da önemli çeşitlilikler yaratabilmektedir (Carpanter ve Walker, 1998).

Bitkiler, büyüme, gelişme ve mevsim geçişlerinde farklılık gösterirken, sert materyallerden oluşturulan gruplar kalıcı sonuçlar oluşturmaktadır. Tasarımcının bitkiler hakkında yeterli veya gerekli bilgilere sahip olmasıyla bitkilerin tasarım da estetik ve fonksiyonel açıdan en güzel şekilde kullanımı sağlanmaktadır (Carpanter ve Walker, 1998). Tasarımcı bitkilerin fonksiyonel, estetik ve ekolojik özelliklerine tamamen hâkim

olmasıyla ve bunu tasarımlarına yansıttığı kadarıyla başarılı olabilmektedir (Yıldızcı, 1988).

Kent içi ve kent dışı peyzaj uygulamalarında ağaçlar, çalılar, çiçekler ve yer örtücü bitkiler büyük öneme sahiptir. Peyzaj mimarlığı çalışmalarında en önemli yer bitkileridir. Özellikle estetik ve fonksiyonel mekânların oluşturulmasında bitkilerin rolü büyük olmakta ve peyzajda kullanılan taş, duvar, yapı gibi sert zemin ve malzemelerin yumuşatılmasında önemli yer almaktadırlar (Aslanboğa, 1997; Çakıcı, 2007; Hekimoğlu ve Altindeğer, 2012).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışma, Diyarbakır da bulunan bazı kent parklarında [Hz. Süleyman parkı, Anıt parkı, 15 Temmuz Şehitler parkı, Tema parkı, Koşuyolu parkı ve Sümer parkı] yürütülmüştür. Örnek parkların seçiminde, parkların kullanım yoğunluğu dikkate alınmıştır. Çalışmada irdelenen parklar, parkların toplam alanı, çim alanı ve parkın bulunduğu ilçeler Çizelge 3.1'de belirtilmiştir. Araştırma, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğünden alınan park peyzaj projeleri, uydu görüntüleri, kullanılan bitkisel materyallerin analiz verilerine göre yürütülmüştür. Seçilen parklarda, yerinde gözlem, mevcut durumda kullanılan bitkisel materyallerin estetik ve fonksiyonel özellikleri göz önünde tutularak belirlenmiştir. Seçilen parkların çevre ile ilişkileri incelenmiş, uygun bitkilerin kullanılıp kullanılmadığına dair çevre ile ilişkileri gözlemlenmiştir.

Çizelge 3.1. Çalışmada irdelenen parklar

Park adı	Toplam alan	Çim alanı	Bulunduğu ilçe
Sümer parkı	77.500 m ²	44.500 m ²	Yenişehir
15 Temmuz Şehitler parkı	77.000 m ²	53.000 m ²	Kayapınar
Koşuyolu parkı	70.076 m ²	41.560 m ²	Bağlar
Tema parkı	34.000 m ²	17.991 m ²	Kayapınar
Hz. Süleyman parkı	32.625 m ²	15.500 m ²	Sur
Anıt parkı	24.303 m ²	21.690 m ²	Yenişehir

3.2. Yöntem

Çalışma, Diyarbakır kentinde seçilen 6 park da kullanılan bitkisel materyalin uygunluklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Seçilen parklar, kullanım potansiyelinin yüksek olması ve merkezi konumda olması sebebiyle öne çıkmaktadır. Çalışma, alanında gözlem, yerinde inceleme, fotoğraflama, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşan bu tez çalışmasında alan çalışmaları ve literatür değerlendirmeleri ile şekillenmiştir. Bitkisel tasarımları nitelik açısından seçilen ilkeler; form, doku, çizgi,

vurgu, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, tematik, geleneksel olması ve mekânsal organizasyon bakımından ayrı ayrı incelenmiştir. Bu tez çalışmasında seçilen parkların bitkisel tasarım ilkelerinin uygunluğunu ölçmek için geçerli bir yöntem olarak fotoğraf-anket yöntemi (Hall, 2001; Clay ve Smidt, 2004; Çakıcı, 2007; Eroğlu, 2012; Aşur, 2019a) kullanılmıştır. Bitkisel tasarım ilkeleri puanlandırmasında fotoğraflar eşliğinde kamuda çalışan uzman bir gruptan oluşan 10 peyzaj mimarının ayrı ayrı görüşleri alınmıştır. Her park için verilen toplam puanlar hesaplanmış ve ortalamaları alınarak tasarım ilkeleri puanlandırılmıştır. Verilen puanların değerlendirmesinde (Yeomans, 1983; Güngör ve Arslan, 2004; Aktaş ve Kiper, 2016; Aşur, 2019b) yararlanılmıştır. Puanlamada çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek bitkisel tasarım ilkeleri değerlendirilmiştir.

Bitki tasarımı ilkeleri; form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması, tematik, mekânsal organizasyon ve dinamik hareket olarak belirtilmektedir (Hannebaum, 1998; Sarı ve Karaşah, 2018).

3.2.1. Form

Bitkinin üç boyutlu biçimidir. Dallar, gövde ve yapraklar beraber formu oluştururlar (Hannebaum, 1998).

3.2.2. Doku

Bitkiyi oluşturan elemanların bütünü, ölçü ve biçim tarafından fiziksel yüzey özelliklerinin görsel ve dokusal karakteri, yaprakların, dalların ya da sürgünlerin büyüklük ve dizilişi veya mevsime göre değişen özellikler olarak tanımlanabilir (Hannebaum, 1998).

3.2.3. Çizgi

Sınırlar, çizgi kullanarak oluşturulur. Örneğin peyzaj projelerinde, çit gibi bitki çizginin kullanımınıdır (Hannebaum, 1998).

3.2.4. Vurgu

Renk, doku kontrastları ve çizgi ile mekân içinde dikkatleri bir alana ya da bir objeye çekebilmek amacıyla kullanılan bir tasarımdır (Hannebaum, 1998).

3.2.5. Birlik

Birlik, çeşitli tasarım öğelerinin uyumuyla ortaya çıkan bir ilkedir (Hannebaum, 1998).

3.2.6. Uyum-zıtlık

Düzenlemede yer alan öğelerin tamamen aynı ya da tamamen zıt olmadan, uygunluk sınırları içinde kalarak aralarında fazla farklılık olmadan kullanılması halidir. Zıtlık, tasarımcıların monotonluktan kaçınmak, kişilerin ilgisini uyandırmak veya onları şaşırtmak için kullanılan bir yöntemdir (Hannebaum, 1998).

3.2.7. Geleneksel olması

Grup bitkilendirme, tek tip bitkilendirme, yöresel ve geleneksel bitkilendirme anlayışlarının tasarımlara yansıtıldığı yaklaşımdır (Hannebaum, 1998).

3.2.8. Egemenlik

Bir cismin diğerlerinden daha baskın olması, diğerlerinden önemli ya da fiziksel yönden üstünlük kurmasıdır (Hannebaum, 1998).

3.2.9. Tematik

Bitkilendirme tasarımının, belirli bir konsept doğrultusunda şekillendiği yaklaşımdır (Hannebaum, 1998).

3.2.10. Mekânsal organizasyon

Alandaki trafik kontrolü, doğrudan hareket, yönlendirme, birleştirme, ardışık hareketlerin yönetilmesidir (Hannebaum, 1998).

4. BULGULAR

Kentsel planlamalarda bitkilerin estetik ve fonksiyonel olarak büyük bir öneme sahip olduğu öne çıkmaktadır. Son yıllarda bitkiler kentsel peyzajın oluşumunda yoğun olarak kullanılmaktadır. Peyzaj tasarımında bitkiler en önemli öge olmaktadır. Peyzaj uygulamasında bazı ilkeler dikkate alınır. Bunlar; doğal ortamın nasıl sağlandığı, hangi şekilde işlendiği, nelere hitap ettiği ile sıralanırken, bazı terimler (doku, form, renk, ölçü vb.) ile ifade edilir. Bu bölümde 6 büyük kent parkın da yapılan alan araştırması ile elde edilen veriler ile bitkisel materyallerin kullanımı ve bitkisel tasarımların uygunluğu irdelenmiştir. Çalışma alanı, park planlama ilkeleri, bitkilerin uygulanması açısından incelenmesi ve seçilen örnek parklar bitkisel tasarım yönünden aşağıda irdelenmiştir.

4.1. Hz. Süleyman Parkı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verileri doğrultusunda, Hz. Süleyman parkında yeşil alanların büyüklükleri, kullanım yoğunlukları ve şekilleri gibi faktörler dikkate alındığında bu park genel olarak yeşil alan açısından geniş bir alana sahiptir. Parkın adını aldığı caminin yapılışı 1155-1160 yılları arasındadır. 2016 yılında cami çevresine park yapımına başlanmış ve 2017 yılında parkın açılışı yapılmıştır. Park, 32.625 m²'lik toplam alanı sahiptir. Bu alanın yaklaşık 15.500 m²'lik kısmı yeşil alanı kapsamaktadır (Çizelge 3.1). Geri kalan alan ise sert zeminlerin yer aldığı diğer alanlardır (Şekil 4.1). Hz. Süleyman parkı, 2 adet süs havuzu, 1 adet cami alanı ile bölge halkının yoğun olarak kullandığı canlı bir parktır. Hz. Süleyman parkı, Sur ilçesinin Cevat paşa mahallesinde olup, iç kale sokak mevkiinde bulunmaktadır. Hz. Süleyman parkı, kent içerisinde merkezi bir konumda ve ilçenin ana yol güzergâhında olması bakımından herkes için kolay erişilebilir niteliktedir. Şekil 4.2'de park alanına ait peyzaj projesi görülmektedir. Hz. Süleyman parkının uydu görünümü ise Şekil 1'de verilmektedir.

Şekil 4.1. Hz. Süleyman park uydu görünümü.

Şekil 4.2. Hz. Süleyman park peyzaj projesi.

H. Süleyman parkı yeşil alan olarak oldukça estetik bir yapıya sahiptir. Bu parkta genel olarak ağaç (yapraklı ve ibrelili) ve çalı formda bitki materyali bulunur. Toplamda 317 ağaç ve 1250 tanede çalı vardır. Ağaç olarak; 282 tane yapraklı ağaç ve 35 adet ibrelili ağaç bulunmaktadır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. H. Süleyman park alanında kullanılan ağaçlar

Bitkiler	Latince adı	Türkçe adı	Adet
Ağaçlar	<i>Prunus cerasifera</i>	Süs eriği	35
	<i>Platanus orientalis</i>	Çınar ağacı	42
	<i>Quercus robur</i>	Meşe ağacı	110
	<i>Lagerstromia indica</i>	Oya ağacı	15
	<i>Morus alba</i>	Dut ağacı	23
	<i>Quercus suber</i>	Mantar meşesi	39
	<i>Acer saccharinum</i>	Şeker akça ağacı	13
	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Gladiçya	2
	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Akasya	1
	<i>Ailanthus altissima</i>	Kokarağaç	2
	<i>Pinus pinea</i>	Fıstık çamı	20
	<i>Cupressus arizonica</i>	Mavi servi	12
	<i>Cupressus sempervirens</i>	Akdeniz servi	3
	Çalılar	<i>Pittosporum tobira</i>	Pittosporum
<i>Euonymus alatus</i>		Yaprak döken taflan	180
<i>Juniperus horizontalis</i>		Yayılıcı ardıç	120
<i>Viburnum sp.</i>		Kartopu	220
<i>Cotinus coggyria scop.</i>		Duman çalısı	50
<i>Euonymus japonica</i>		Taflan	130
<i>Gaura lindheimeri</i>		Gaura çalısı	270
<i>Thuja orientalis aurea</i>		Altuni mazi	40
<i>Cydonia japonica</i>		Bahardalı	40
<i>Juniperus squamata 'blue star'</i>		Mavi ardıç	60
<i>Pyracantha sp.</i>		Ateş dikenli	100

H. Süleyman parkında ki yapraklı ağaç seçimi ve parktaki ağaç kullanımına bakacak olursak, kullanılan yapraklı ağaç çeşitlerinde H. Süleyman parkın da en çok tercih edilen ağaç 110 adet ile Meşe ağacı olmuştur. Bunu 42 adet ile Çınar ağacı ve 39 adet ile Mantar meşesi ağacı takip etmiştir (Çizelge 4.1). Dolayısıyla bu parkta kullanılan yapraklı ağaç çeşidi olarak en fazla tercih edilen ağaç Meşe ağacı olmuştur. En az ağaç Akasya olmuştur. H. Süleyman parkında ki kullanılan ibrelili ağaç çeşitlerine bakılacak olursa, 20 adet ile en çok Fıstık çamı kullanılmıştır. Bunu 12 adet ile Mavi servi ve 3 adet ile Akdeniz servi ağacı takip etmiştir.

Hız. Süleyman parkında ki kullanılan çalı çeşitlerine bakacak olursak, 270 adet ile en çok Gaura çalısı kullanılmıştır. 220 adet ile Kartopu ve 120 adet ile Yayılıcı ardıç takip etmiştir. Bu parkta en az kullanılan çalı ise 40 adet ile Altuni mazı, Bahardalı ve Pittosporum olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.1).

Hız. Süleyman parkının, bitkisel materyallerinin estetik ve fonksiyonel özelliklerini değerlendirecek olursa, bu parkta form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması, tematik, mekânsal organizasyon ve dinamik hareket ayrı ayrı incelenmiştir. İnsanlar, Hız. Süleyman parkına hem oturup dinlenme hem de türbe ziyareti amacı ile geldikleri için park genel olarak yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Yürüme yolları geniş tutulup vatandaşların parka giriş ve çıkışlarının kolaylaştırılması sağlanmıştır. Yürüme yollarında genellikle Doğu çınarı kullanılmıştır (Şekil 4.3). Kent, sıcak iklime sahip olmasından dolayı insanların gölgelerde dinlenebilmesi için park içerisinde yoğun olarak geniş taca sahip ağaçların kullanımına özen gösterilmiştir. Diğer parklarda kullanılmayan bir tür olan mantar meşesi ilk kez bu parkta denenmiştir. Park içerisinde yeşilliği kırmak, estetik bir görüntü kazanmak ve renk yakalamak için süs eriği ve oya ağacı yer yer kullanılmıştır. Çalılar da renk ve form uyumuna dikkat edilmiştir. Park içerisinde kullanılan çalı sayısının yetersiz olduğu görülmüştür. Parkın bazı alanlarında Mavi serviler kullanılarak sütun oluşturulmaya çalışılmıştır. Amerikan sarmaşıklarının parkın bazı bölgelerinde kullanılmasıyla istenmeyen kötü görüntüler kapatılarak sert zeminlerin kırılmasına yardımcı olunmuştur (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Hz. Süleyman park alanında bitkisel tasarım kullanımı.

Hız. Süleyman park alanının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlanması Çizelge 4.2’de verilmiştir. Tasarım niteliği olarak, form, doku, çizgi, vurgu, birlik, uyum-zıtlık, geleneksel, egemenlik, tematik, mekânsal organizasyon olmak üzere 10 nitelik değerlendirilmiştir. Puanlama sistemi olarak ise çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek değerlendirilmiştir. Tasarım niteliklerine verilen toplam puanlamaların ortalaması alınarak puanlama yapılmıştır.

Çizelge 4.2. Hız. Süleyman park alanının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlandırılması

Peyzaj Mimarları	Bitkisel tasarım ilkeleri										Ort.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Form	3	3	3	3	4	4	3	3	4	4	3.4
Doku	3	2	3	2	3	4	3	2	2	3	2.7
Çizgi	4	3	2	3	4	3	4	3	4	3	3.3
Vurgu	3	3	4	4	4	3	4	4	4	3	3.5
Birlik	4	3	4	4	3	3	3	3	4	4	3.5
Uyum-Zıtlık	3	2	3	2	3	3	3	2	2	3	2.6
Geleneksel	4	4	4	3	3	3	4	4	3	3	3.5
Egemenlik	4	4	4	3	3	3	4	4	3	3	3.2
Tematik	3	3	2	2	3	2	3	3	2	3	2.6
Mekânsal organizasyon	4	3	4	4	3	4	4	4	3	3	3.5

Hız. Süleyman parkında ki bitkisel tasarım nitelikleri arasında 3.5 ortalama ile vurgu, birlik, geleneksel ve mekânsal organizasyon en iyi puan ortalaması olarak öne çıkmıştır. En düşük nitelik puan ortalaması 2.6 ile tematik ve uyum-zıtlık olmaktadır. Bu park, bitkisel tasarımının nitelik puan ortalamaları 2.6 ile 3.5 arasında yer almaktadır (Çizelge 4.2). Park geleneksel olarak değerlendirilecek olursa ortalama 3.5 puan olarak başarılı olmuş ve Hız. Süleyman parkı bitkisel tasarım ilkeleri açısından başarılı olarak değerlendirilmiştir.

4.2. Anıt Parkı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verileri doğrultusunda, Anıt parkı yeşil alanların büyüklükleri, kullanım yoğunlukları ve şekilleri gibi faktörler dikkate alındığında bu park genel olarak yeşil alan açısından geniş bir alana sahiptir. Park, 24.303 m²'lik toplam alanı sahiptir. Bu alanın yaklaşık olarak 21.690 m²'lik alanı toplam yeşil alanını kapsamaktadır (Çizelge 3.1). Geri kalan alan ise sert zeminlerin oluşturduğu diğer alanlardır. Anıt parkı uydu görünümü Şekil 4.4'de verilmiştir.

Şekil 4.4. Anıt park uydu görünümü.

Anıt parkında, oyun alanı, kafe alanı, spor alanı, yürüyüş ve koşu yolu, 2 adet süs havuzu ve oturma dinlenme alanlarıyla bölge halkının yoğun olarak kullandığı canlı bir parktır. Anıt park, Yenişehir ilçesinin Ekinciler caddesi mevkiinde bulunmaktadır. Park kent içerisinde merkezi bir konumda ve ilçenin ana yol güzergâhında olması bakımından herkes için kolay erişilebilir niteliktedir. Anıt park uzun süre çay bahçesi olarak kullanılmıştır. 2000 yılında yeniden peyzaj tasarımı yapılarak park olarak tasarımı tamamlanmıştır.

Anıt park, yeşil alan olarak oldukça estetik bir yapıya sahiptir. Bu parkta genel olarak ağaç (yapraklı ve ibrelili) ve çalı formunda bitki materyali bulunur. Toplamda 442 ağaç ve 292 çalı vardır. Ağaç olarak; 132 adet ibrelili ağaç ve 310 adet yapraklı ağaç bulunmaktadır (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Anıt park alanında kullanılan ağaçlar

Bitkiler	Latince adı	Türkçe adı	Adet	
Ağaçlar	<i>Morus alba</i>	Dut	41	
	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Beyaz çiçekli akasya	13	
	<i>Melia azedarach</i>	Tesbih	67	
	<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	5	
	<i>Gleditsia Triacanthos</i>	Gladiçya	14	
	<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı	12	
	<i>Acer negundo</i>	Dişbudak yapraklı akçaağaç	5	
	<i>Ulmus glabra</i>	Karaağaç	9	
	<i>Ailanthus altissima</i>	Kokarağaç	52	
	<i>Faxinus excelsior</i>	Dişbudak	55	
	<i>Prunus cerasifera</i>	Süs Eriği	4	
	<i>Malus communis</i>	Elma	1	
	<i>Punica granatum</i>	Nar	2	
	<i>Eleagnus ebbingeii</i>	İğde	3	
	<i>Morus alba pendula</i>	Ters dut	4	
	<i>Ginkgo biloba</i>	Mabet ağacı	4	
	<i>Lagerstromia indica</i>	Oya ağacı	2	
	<i>Salix babylonica</i>	Salkım söğüt	2	
	<i>Quercus robur</i>	Saplı meşe	7	
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Beyaz yapraklı atkestanesi	1	
	<i>Ficus carica</i>	İncir	1	
	<i>Koelreuteria paniculata</i>	Fener ağacı	4	
	<i>Crataegus monogyna</i>	Alıç	1	
	<i>Magnolia grandiflora L.</i>	Manolya	1	
	<i>Pinus edericia</i>	İran çamı	45	
	<i>Cupressus arizonica</i>	Mavi servi	37	
	<i>Thuja plicata</i>	Mazı	50	
	Çalılar	<i>Thuja orientalis aurea compacta nana</i>	Altuni top mazı	88
		<i>Juniperus horizontalis</i>	Yayılcı ardıç	11
		<i>Thuja orientalis</i>	Top mazı	1
<i>Juniperus communis L.</i>		Ardıç	7	
<i>Cortaderia selloana</i>		Pampas otu	3	
<i>Euonymus japonicus</i>		Yeşil taflan	52	
<i>Photinia fraseri red robin</i>		Alev çalısı	50	
<i>Cupressus macrocarpa 'goldcrest'</i>		Limoni top servi	82	

Anıt parkta ki ibreli ağaç kullanımına bakılacak olursa, park da en çok kullanılan ibreli ağaç sayısı 50 adet ile Mazı çamı olmuştur. Bunu 45 adet ile İran çamı ve 37 adet ile Mavi servi takip etmiştir. Anıt parkı çalı çeşitleri ve parktaki çalı kullanımına bakılacak olursa, park da 8 çeşit çalı kullanılmıştır. En çok kullanılan çalı 80 adet ile Altuni top mazı kullanılmıştır. Bunu 80 adet ile Limoni top servi ve 50 adet ile Alev çalısı takip etmiştir. En az kullanılan çalı olarak ise 1 adet ile Top mazı kullanıldığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.3). Anıt parkta yapraklı ağaç seçimi ve kullanımına bakılacak olursa, toplamda 24 çeşit yapraklı ağaç kullanılmıştır. Anıt parkın da kullanılan en çok yapraklı ağaç sayısı olarak 67 adet ile Tesbih ağacı olmuştur. Bunu 55 adet ile Dişbudak ve 39 adet ile Kokar ağaç takip etmiştir. Dolayısıyla bu parkta yapraklı ağaç olarak en fazla tercih edilen ağacın Tesbih ağacı olduğu tespit edilmiştir. En az ağaç çeşidi olarak ise 1 adet ile elma, alıç, incir, manolya vb. olmuştur (Çizelge 4.3).

Şekil 4.5. Anıt park alanında bitkisel tasarım kullanımı.

Anıt parkı bitkisel materyallerinin estetik ve fonksiyonel özellikleri değerlendirilecek olursa, bu parkta form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması, tematik, mekânsal organizasyon ve dinamik hareket ayrı ayrı incelenmiştir. Park şehrin göbeğinde bulunmakla beraber insanlar tarafından yoğun bir şekilde ziyarete uğramaktadır. Park alanına birçok giriş ve çıkış bulunmaktadır. Parkta genellikle şehrin iklimine uyum sağlamış bazı bitkiler kullanılmış ve geleneksel bir bitkilendirmenin yapılması amaçlanmıştır. Yürüme yollarında tespih ağacı ve dişbudak ağacı kullanılmıştır. Sonbahar döneminde yapraklı ağaçların yapraklarını dökmesiyle ağaçların üzerinde bulunan tespih ağacı meyveleri parka oldukça estetik bir hava oluşturmaktadır. Park içerisinde bulunan Atatürk anıtı çevresinde çalı bitkileri birlik içerisinde kullanılıp renk, doku ve çizgi oluşturarak mekân vurgulanmak istenmiştir (Şekil 4.5).

Anıt park bitkisel tasarımı nitelik puanlanması Çizelge 4.4’de verilmiştir. Tasarım niteliği olarak, form, doku, çizgi, vurgu, birlik, uyum-zıtlık, geleneksel, egemenlik, tematik, mekânsal organizasyon olmak üzere 10 nitelik değerlendirilmiştir. Puanlama sistemi olarak ise çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek değerlendirilmiştir. Tasarım niteliklerine verilen toplam puanlamaların ortalaması alınarak değerlendirilmiştir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Anıt park alanının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlandırılması

Peyzaj Mimarları	Bitkisel tasarım ilkeleri										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ort.
Form	4	4	3	4	4	4	4	3	4	4	3.8
Doku	4	3	4	4	4	4	4	3	3	3	3.6
Çizgi	4	3	3	3	3	4	4	4	3	3	3.4
Vurgu	3	2	4	3	3	4	2	2	3	4	3
Birlik	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3.2
Uyum-Zıtlık	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	2.7
Geleneksel	4	4	3	3	3	3	4	4	4	4	3.6
Egemenlik	3	3	4	4	4	3	3	4	3	4	3.5
Tematik	3	3	4	4	4	3	4	4	3	3	3.5
Mekânsal organizasyon	4	3	2	3	4	4	4	4	4	4	3.6

Anıt park bitkisel tasarım nitelikleri arasında 3.8 ortalama ile form en iyi puan ortalaması olarak öne çıkmaktadır. En düşük nitelik puan ortalaması 2.7 ile uyum-zıtlık olmaktadır. Bu parkın, bitkisel tasarımının nitelik puan ortalamaları 2.7 ile 3.8 arasında olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.4). Anıt park bitkisel tasarım ilkeleri açısından başarılı olarak değerlendirilmektedir. Bu parkın bitkisel tasarım nitelik ilkesi olan geleneksel olarak değerlendirilmesinin puan ortalaması 3.6 olmuştur.

4.3.15 Temmuz Şehitler Parkı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verileri doğrultusunda, 15 Temmuz Şehitler parkı yeşil alanların büyüklükleri, kullanım yoğunlukları ve şekilleri gibi faktörler dikkate alındığında bu park genel olarak yeşil alana sahiptir. Parkın önceki adı Park Orman olarak bilinmekteydi. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra bu parkın adı 15 Temmuz Şehitler parkı olarak değiştirilmiştir. Park, 77.000 m²'lik toplam alanı sahiptir. Bu alanın yaklaşık 53.000 m²'lik alanı toplam yeşil alanı kapsamaktadır (Çizelge 3.1). Geri kalan alan ise sert zeminlerin oluşturduğu diğer alanlardır. Şekil 4.6'da park alanına ait uydu görünümü görülmektedir.

Şekil 4.6. 15 Temmuz Şehitler park uydu görünümü.

15 Temmuz Şehitler parkı, 1 adet süs havuzu, 2 adet spor sahası, 4 adet fitness salonu, spor ve koşu alanı, 3 adet oyun alanı ve oturma dinlenme alanlarıyla bölge halkının yoğun olarak kullandığı canlı bir parktır. 15 Temmuz Şehitler parkı, Kayapınar ilçesinin Peyas mahallesinde olmasıyla, kent içerisinde merkezi bir konumda ve ilçenin ana yol güzergâhında olması bakımından herkes için kolay erişilebilir niteliktedir.

15 Temmuz Şehitler parkı, yeşil alan olarak oldukça estetik bir yapıya sahiptir. Bu parkta genel olarak ağaç (yapraklı ve ibreli) ve çalı formda bitki materyali bulunur. Toplamda 851 adet ağaç ve 1575 adet çalı vardır. Ağaç olarak; 730 adet yapraklı ağaç ve 132 adet ibreli ağaç bulunmaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. 15 Temmuz Şehitler park alanında kullanılan ağaçlar

Bitkiler	Latince adı	Türkçe adı	Adet
Ağaçlar	<i>Crataegus monogyna</i>	Alıç	11
	<i>Elaeagnus</i>	İğde	7
	<i>Lagerstroemia indica</i>	Oya	6
	<i>Prunus cerasifera</i>	Süs eriği	9
	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Top akasya	19
	<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	3
	<i>Prunus serrulata</i>	Süs kirazı	26
	<i>Salix babylonica</i>	Söğüt	4
	<i>Malus communis</i>	Elma	1
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Beyaz çiçekli atkestanesi	1
	<i>Albizia julibrissin</i>	Gülibrişim	9
	<i>Acer negundo</i>	Dişbudak yapraklı akçaağaç	14
	<i>Melia azedarach</i>	Tespah	38
	<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı	168
	<i>Tilia tomentosa</i>	Ihlamur	108
	<i>Hibiscus syracus</i>	Ağaç hatmi	10
	<i>Catalpa bignonioides</i>	Catalpa	9
	<i>Celtis australis</i>	Çitlenbik	9
	<i>Morus alba</i>	Dut	81
	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Gladiçya	27
	<i>Fraxinus excelsior</i>	Dişbudak	157
	<i>Malus floribunda</i>	Süs elması	1
	<i>Ginkgo biloba</i>	Mabet ağacı	4
	<i>Maclura pomifera</i>	Yalancı portakal	3
	<i>Ailanthus altissima</i>	Kokarağaç	5
	<i>Pinus edericia</i>	İran çamı	81
	<i>Cupressus arizonica</i>	Mavi servi	40
Çalılar	<i>Berberis vulgaris</i>	Hanım tuzluğu	45
	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Keçi sakalı	1200
	<i>Rosa meiland</i>	Meyland gülü	110
	<i>Pyracantha coccinea</i>	Ateş dikenli	60
	<i>Euonymus japonicus</i>	Yeşil taflan	30
	<i>Ligustrum japonicum</i>	Ligustrum	60
	<i>Juniperus squamata 'blue star'</i>	Mavi ardıç	60
	<i>Cyperus alternifolius</i>	Japon şemsiyesi	10

15 Temmuz Şehitler parkında ki yapraklı ağaç seçimi ve parkta kullanılan yapraklı ağaç çeşitlerine bakılacak olursa, toplamda 25 çeşit yapraklı ağaç kullanılmıştır. 15 Temmuz Şehitler parkında en çok kullanılan yapraklı ağaç sayısı olarak 168 adet ile doğu çınarı kullanılmıştır. Bunu 157 adet ile dişbudak ve 108 adet ile ıhlamur ağacı takip etmiştir. Parkta kullanılan yapraklı ağaç türü olarak en fazla tercih edilen çeşit doğu çınarın olduğu öne çıkmaktadır. En az ağaç çeşidi olarak ise 1 adet ile elma, süs elması vb. olmuştur. 15 Temmuz Şehitler parkında kullanılan çalı çeşidine sayısına bakılacak olursa, 8 çeşit çalı kullanılmıştır. Bu parkta en fazla kullanılan çalı 1200 adet ile keçi sakalı olmuştur. En az kullanılan çalı ise 10 adet ile japon şemsiyesi olmuştur. 15 Temmuz Şehitler parkında ki ibrelili ağaç çeşitlerine bakılacak olursa, parkta 2 çeşit ibrelili ağaç kullanılmıştır. En çok kullanılan ibrelili ağaç sayısı 81 adet ile İran çamı olmuştur. Bunu 40 adet ile mavi servi takip etmiştir (Çizelge 4.5).

15 Temmuz Şehitler parkının bitkisel materyallerin estetik ve fonksiyonel özelliklerini değerlendirilecek olursa, bu parkta form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması, tematik, mekânsal organizasyon ve dinamik hareket bakımından ayrı ayrı incelenmiştir. Spor yapmak isteyen vatandaşlar için yürüyüş yollarında çalılar kullanılarak bir çizgi oluşturulup belirli bir sınır belirlenmiştir (Şekil 4.7). 15 Temmuz Şehitler parkında şehrin iklimine uyum sağlamış ve geleneksel ağaç türleri kullanılmıştır. Parkta yoğun olarak geniş yapraklı ağaç türleri kullanılmıştır. Parkın belli bölümlerinde yer örtücüler; çimler, mevsimlik çiçekler bazı çalı türleri uyum içinde kullanılıp renk bakımından parka estetik bir hava katmıştır. Parkın bazı yürüyüş alanlarında ıhlamur ağaçları kullanılmış, form bakımından uyum içinde olan ıhlamur ağaçları ayrıca park içerisinde de hoş bir koku oluşturmuştur (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. 15 Temmuz Şehitler park alanında bitkisel tasarım kullanımı.

15 Temmuz Şehitler parkının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlanması Çizelge 4.6’da verilmiştir. Tasarım niteliği olarak, form, doku, çizgi, vurgu, birlik, uyum-zıtlık, geleneksel, egemenlik, tematik, mekânsal organizasyon olmak üzere 10 nitelik değerlendirilmiştir. Puanlama sistemi olarak ise çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek değerlendirilmiştir. Tasarım niteliklerine verilen toplam puanlamaların ortalaması alınarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.6. 15 Temmuz Şehitler park alanının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlandırılması

Peyzaj Mimarları	Bitkisel tasarım ilkeleri										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ort.
Form	4	4	3	4	4	3	4	4	4	3	3.7
Doku	4	4	4	4	4	3	3	4	4	3	3.7
Çizgi	4	4	4	3	3	4	3	4	4	3	3.6
Vurgu	4	4	3	4	3	3	3	4	4	3	3.5
Birlik	4	4	4	4	4	3	4	4	4	3	3.8
Uyum-Zıtlık	3	4	3	4	4	3	4	4	4	4	3.7
Geleneksel	4	3	3	3	4	3	4	4	4	3	3.5
Egemenlik	4	4	4	4	3	2	3	3	3	2	3.2
Tematik	3	3	3	3	4	3	3	3	3	4	3.2
Mekânsal organizasyon	4	4	4	4	3	3	4	4	4	3	3.7

15 Temmuz Şehitler parkındaki bitkisel tasarım nitelikleri arasında 3.8 ortalama ile birlik en yüksek puan ortalaması olarak öne çıkmaktadır. En düşük nitelik puan ortalaması 3.2 ile egemenlik ve tematik olmaktadır. 15 Temmuz Şehitler parkın, bitkisel tasarımının nitelik puan ortalamaları 3.2 ile 3.8 arasında olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.6). 15 Temmuz Şehitler parkı bitkisel tasarım ilkeleri açısından başarılı olarak değerlendirilmektedir. Bu parkın bitkisel tasarım nitelik ilkesi olan geleneksel olarak değerlendirilmesinin puan ortalaması 3.5 olmuştur.

4.4. Tema Parkı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verileri doğrultusunda, Tema parkı alanı büyüklükleri, kullanım yoğunlukları ve şekilleri gibi faktörler dikkate alındığında bu park genel olarak yeşil alan açısından geniş bir alana sahiptir. Parkın yapımı yaklaşık olarak 1 yıl sürmüş ve 2018 yılında yapımı tamamlanmıştır. Park, 34.000 m²'lik toplam alanı sahiptir. Bu alanın yaklaşık 17.991 m²'lik alanı toplam yeşil alanını kapsamaktadır (Çizelge 3.1). Geri kalan alan ise sert zeminlerin oluşturduğu diğer alanlardır. Şekil 4.8'de park alanına ait uydu görünümü ve Şekil 4.9'da park alanına ait peyzaj projesi görülmektedir.

Şekil 4.8. Tema park uydu görünümü.

Tema park, 2 adet spor sahası, 2 adet fitness salonu, spor ve koşu yolu alanı, 2 adet oyun alanı ve oturma dinlenme alanlarıyla bölge halkının yoğun olarak kullanılan canlı bir parktır. Tema parkı, Kayapınar ilçesinin Fırat mahallesi Nazım Hikmet caddesinde olmasıyla, kent içerisinde merkezi bir konumda olması bakımından herkes için kolay erişilebilir niteliktedir.

Şekil 4.9. Tema park peyzaj projesi.

Tema parkı, yeşil alan olarak oldukça estetik bir yapıya sahiptir. Bu parkta genel olarak ağaç (yapraklı ve ibreli) ve çalı formunda bitki materyali bulunmaktadır. Toplamda 13716 ağaç ve çalı vardır. Ağaç olarak; 1397 adet yapraklı ağaç ve 178 adet ibreli ağaç bulunmaktadır. Çalı olarak ise toplamda 12141 adet çalı bulunmaktadır (Çizelge 4.7).

Tema parkında en çok kullanılan ağaç 750 adet ile dut ağacı olmuştur. Bunu 135 adet ile çınar yapraklı akçaağaç ve 60 adet ile amerikan dişbudak ve amerikan meşesi ağacı takip etmiştir. Dolayısıyla bu parkta ki kullanılan yapraklı ağaç olarak en fazla tercih edilen 750 adetle dut ağacının olduğu tespit edilmiştir. En az kullanılan ağaç çeşidi olarak 2 adet salkım söğüt olmuştur (Şekil 4.7).

Tema parkında ki ibreli ağaçlara bakılacak olursa, toplamda 3 çeşit ibreli ağaç kullanılmıştır. Tema parkında en çok kullanılan ibreli ağaç olarak 43 adet ile İran çamı kullanılmıştır. Bunu 21 adet ile Lübnan sediri ve 4 adet Akdeniz servi ağacı takip etmiştir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Tema park alanında kullanılan ağaçlar

Bitkiler	Latince adı	Türkçe adı	Adet
Ağaçlar	<i>Acer platanoides L.</i>	Çınar yapraklı akçaağaç	135
	<i>Acer saccharum</i>	Şeker akçaağacı	35
	<i>Catalpa bignonioides</i>	Katalpa	14
	<i>Crataegus monogyna</i>	Aliç	11
	<i>Fraxinus americana</i>	Amerikan dişbudak	60
	<i>Malus domestica</i>	Elma	5
	<i>Malus floribunda</i>	Süs elması	30
	<i>Morus alba</i>	Dut	752
	<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı	51
	<i>Populus alba</i>	Ak kavak	6
	<i>Prunus armeniaca</i>	Kayısı	3
	<i>Prunus cerasifera</i>	Süs eriği	50
	<i>Prunus domestica</i>	Erik	5
	<i>Prunus serrulata lindl.</i>	Süs kirazı	25
	<i>Pyrus communis</i>	Armut	5
	<i>Quercus rubra</i>	Amerikan meşesi	60
	<i>Rhus coridra</i>	Sumak ağacı	35
	<i>Salix babylonica</i>	Salkım söğüt	2
	<i>Syringa vulgaris</i>	Leylak	31
	<i>Cedrus libani</i>	Lübnan sediri	21
	<i>Cupressus sempervirens</i>	Akdeniz servi	4
	<i>Pinus ederica</i>	İran çamı	43
	<i>Washingtonia robusta</i>	Palmiye	6
	Çalılar	<i>Abelia grandiflora</i>	Abelya
<i>Buddleja davidii</i>		Kelebek çalısı	244
<i>Cornus alba sibirica</i>		Kırmızı gövdeli kızılçık	200
<i>Cotoneaster horizontalis</i>		Dağ muşmulası	866
<i>Cornus stolonifera flaviramea</i>		Sarı gövdeli kızılçık	58
<i>Cydonia japonica</i>		Bahardalı	102
<i>Forsythia intermedia zab</i>		Altınçanak	166
<i>Juniperus chinensis</i>		Sarı çin ardıcı	177
<i>Juniperus squamata blue alps</i>		Mavi çin ardıcı	248
<i>Juniperus horizontalis</i>		Yayılıcı ardıç	595
<i>Mahonia aquifolium</i>		Sarı boya çalısı	159
<i>Philadelphus coronarius</i>		Filbahri	126
<i>Rosa chinensis</i>		Minyatür gül	828
<i>Rosa meiland</i>		Meyland gülü-pembe	440
<i>Rosa meiland</i>		Meyland gülü-kırmızı	147
<i>Rosa meiland</i>		Meyland gülü-yeşil	202
<i>Rosa meiland</i>		Meyland gülü-beyaz	238
<i>Spiraea japonica</i>		Pembe çiçekli keçi sakalı	179
<i>Spiraea japonica albiflora</i>		Beyaz çiçekli keçi sakalı	265
<i>Thuja orientalis</i>		Top mazı	102
<i>Viburnum lucidum</i>		Manolya yapraklı kartopu	97
<i>Viburnum tinus</i>		Yaprak dökmeyen kartopu	64
<i>Lavendula officinalis</i>		Lavanta	1728
<i>Salvia officinalis</i>		Adaçayı	130
<i>Verbascum thapsus</i>		Sığır kuyruğu	655
<i>Sedum morganianum</i>		Dam kuruğu	1695
<i>Thymus</i>		Kekik	2125

Tema parkı çalı kullanımına bakılacak olursa, park da toplam 27 çeşit çalı kullanılmıştır. Bu park da en çok kullanılan çalı 2125 adet ile kekik olmuştur. Bunu 1728 adet ile lavanta ve 1695 adet ile sığır kuyruğu izlemiştir. Bu parkta kullanılan çalı çeşidi olarak en fazla tercih edilen kekik olmuştur. Tema parkında ki kullanılan en az çalı ise 581 adet ile sarı gövdeli kızılıcık olmuştur (Çizelge 4.7).

Park yeni yapıldığı için birçok bitki türüne yer verilmiştir. Yer örtücü olarak çimin yanında yayılcı ardıç, gaura vb. çalılar kullanılmıştır. Parkı çevreleyen dut ağaçlarıyla çizgi şeklinde bir sınır oluşturularak parkta estetik bir görünüm kazandırılmıştır. Park alanı içerisinde çalı bahçeleri oluşturularak bitkiler arasında uyum-zıtlık ilişkisi, vurgu ve renk bakımından güzel görüntüler oluşturulmaktadır. Bu parkta da yöreye uyum sağlamış bitkiler (kekik, lavanta, sarı gövdeli kızılıcık) ile bir arada ve birlik içinde kullanılarak bitkilendirme amaçlanmıştır. Parkta süs erikleri, leylak ağacı kullanılarak yoğun yeşilliği kırıp güzel renk uyumu yakalanmıştır. Parkta çalılar ve ağaçlar uyum içinde kullanılıp parkı ziyaret etmeye gelen vatandaşlarda dolaşmaya davet etme yani dinamik hareket oluşturma isteği gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Tema park alanında bitkisel tasarım kullanımı.

Tema parkının bitkisel tasarımının nitelik puanlandırılması Çizelge 4.8’de verilmiştir. Tasarım niteliği olarak, form, doku, çizgi, vurgu, birlik, uyum-zıtlık, geleneksel, egemenlik, tematik, mekânsal organizasyon olmak üzere 10 nitelik değerlendirilmiştir. Puanlama sistemi olarak ise çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek değerlendirilmiştir. Tasarım niteliklerine verilen toplam puanlamaların ortalaması alınarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.8. Tema park alanının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlandırılması

Peyzaj Mimarları	Bitkisel tasarım ilkeleri										Ort.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Form	4	4	4	3	4	3	4	4	3	4	3.5
Doku	4	4	4	3	4	3	3	3	3	4	3.5
Çizgi	5	4	5	4	4	3	4	4	3	4	4
Vurgu	5	5	4	4	4	3	3	4	5	5	4.2
Birlik	5	5	5	4	4	3	4	4	5	4	4.3
Uyum-Zıtlık	4	4	4	3	3	3	3	4	5	5	3.8
Geleneksel	5	4	3	4	3	3	5	5	5	5	4.2
Egemenlik	4	4	3	4	4	3	4	4	5	4	3.8
Tematik	4	4	5	4	4	4	5	4	5	4	4.3
Mekânsal organizasyon	4	4	4	4	4	4	5	4	4	4	3.9

Tema parkında ki bitkisel tasarım nitelikleri arasında 4.3 ortalama ile birlik ve tematik en iyi puan ortalaması olarak öne çıkmaktadır. En düşük nitelik puan ortalaması 3.5 ile form ve doku olmaktadır. Tema parkın, bitkisel tasarımının nitelik puan ortalamaları 3.5 ile 4.3 arasında olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.8). Tema parkı bitkisel tasarım ilkeleri açısından başarılı olarak değerlendirilmektedir. Bu parkın bitkisel tasarım nitelik ilkesi olan geleneksel olarak değerlendirilmesinin puan ortalaması 4.2 olmuştur.

Şekil 4.12. Koşuyolu park uydu görünümü.

Koşuyolu park, yeşil alan olarak oldukça estetik bir yapıya sahiptir. Bu parkta genel olarak ağaç (yapraklı ve ibrelili) ve çalı formunda bitki materyali bulunur. Toplamda 1333 ağaç ve 1093 çalı vardır. Ağaç olarak; 526 adet ibrelili ağaç ve 807 adet yapraklı ağaç bulunmaktadır (Çizelge 4.9).

Koşuyolu parkında kullanılan ibrelili ağaç çeşitlerine bakılacak olursa, 11 çeşit ibrelili ağaç kullanılmıştır. Koşuyolu parkın da en çok 186 adet ile İran çamı kullanılmıştır. Bunu 156 adet ile mavi servi ve 83 adet ile mazı olarak öne çıkmaktadır. En az kullanılan ibrelili ağaç ise 2 adet ile mavi ladin ve Leylandı olarak tespit edilmiştir.

Koşuyolu parkında çalı kullanımına bakılacak olursa, 12 çeşit çalı kullanılmıştır. Park da en çok kullanılan çalı 562 adet ile ateş dikenini olmuştur. Bunu 284 adet ile taflan ve 60 adet ile Meyland gülü olarak takip etmiştir. Dolayısıyla bu parkta ki en çok tercih edilen çalının ateş dikenini olduğu tespit edilmiştir. En az çalı çeşidi olarak ise 1 adet ile pampas otu olmuştur (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Koşuyolu park alanında kullanılan ağaçlar

Bitkiler	Latince adı	Türkçe adı	Adet
Ağaçlar	<i>Ficus carica</i>	İncir	2
	<i>Punica granatum</i>	Nar	3
	<i>Eleagnus ebbingeii</i>	İğde	6
	<i>Acer platanoides</i>	Çınar yapraklı akçaağaç	10
	<i>Melia azedarach</i>	Tespah	9
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Beyaz Yapraklı at kestanesi	3
	<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı	140
	<i>Fraxinus excelsior</i>	Dişbudak	133
	<i>Ailanthus altissima</i>	Kokarağaç	8
	<i>Morus alba</i>	Dut	21
	<i>Cotinus coggygia</i>	Bulut	9
	<i>Catalpa bignonioides</i>	Catalpa	29
	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Top akasya	17
	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Gladiçya	19
	<i>Prunus domestica</i>	Erik	9
	<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	8
	<i>Populus alba</i>	Ak kavak	53
	<i>Robinia pseudoacacia L.</i>	Beyaz yapraklı akasya	128
	<i>Ulmus glabra</i>	Karaağaç	13
	<i>Prunus domestica</i>	Erik	17
	<i>Salix babylonica</i>	Salkım söğüt	4
	<i>Prunus cerasifera</i>	Süs eriği	18
	<i>Albizia julibrissin</i>	Gülibrişim	10
	<i>Acer platanoides</i>	Çınar yapraklı akçaağaç	65
	<i>Tilia tomentosa</i>	Ihlamur	50
	<i>Malus communis</i>	Elma	7
	<i>Morus alba pendula</i>	Ters dut	9
	<i>Laurus nobilis</i>	Defne	7
	<i>Thuja</i>	Mazı	83
	<i>Picea</i>	Ladin	9
	<i>Cupressus arizonica</i>	Mavi servi	156
	<i>Cupressus sempervirens stricta</i>	Kalem selvi	5
	<i>Thuja orientalis aurea</i>	Altuni mazı	36
	<i>Pinus ederica</i>	İran çamı	186
<i>Cedrus deodora</i>	Himalaya sediri	19	
<i>Cupressocyparis leylandii</i>	Leylandı	2	
<i>Tamarix</i>	İlgın	23	
<i>Pinus pinea</i>	Fıstık çamı	5	
<i>Picea pungens</i>	Mavi ladin	2	
Çalılar	<i>Cortaderia selloana</i>	Pampas otu	1
	<i>Pyracantha coccinea</i>	Ateş dikenini	562
	<i>Euonymus japonicus</i>	Taflan	284
	<i>Ligustrum</i>	Kurtbağrı	14
	<i>Mahonia</i>	Mahonya	28
	<i>Buxus sempervirens</i>	Adi şimşir	49
	<i>Photinia fraseri red robin</i>	Alev çalısı	6
	<i>Viburnum</i>	Kartopu	39
	<i>Euonymus japonica silverking</i>	Gümüşi taflan	37
	<i>Rosa meiland</i>	Meyland gülü	60
<i>Nerium oleander</i>	Zakkum	2	
<i>Berberis thunbergii var atropurea</i>	Hanım tuzluğu	11	

Koşuyolu parkındaki yapraklı ağaç seçimi ve parktaki bitkisel materyal seçimine bakılacak olursa, kullanılan yapraklı ağaç çeşitlerinden en çok kullanılan ağaç sayısı olarak 140 adet ile Doğu çınarı olmuştur. Bunu 133 adet ile dişbudak ve 128 adet ile beyaz yapraklı akasya takip etmiştir. Dolayısıyla bu parkta ki kullanılan yapraklı yeşil ağaç çeşidi olarak en fazla tercih edilen 140 adet ile doğu çınarının olduğu tespit edilmiştir. En az ağaç çeşidi olarak ise 2 adet ile incir ağacı olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.9).

Koşuyolu parkındaki, bitkisel materyallerin estetik ve fonksiyonel özelliklerini değerlendirecek olursa, bu parkta form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması, tematik, mekânsal organizasyon ve dinamik hareket ayrı ayrı incelenmiştir. Parkta ibrelili ve yapraklı ağaçlar uyum içinde kullanılmıştır (Şekil 4.13). Sonbahar döneminde yapraklı ağaçların yapraklarının dökülmesiyle parkın çıplak görüntüsü ibrelili türlerle kapatılmaya çalışılmıştır. Parkın yürüyüş yollarında doğu çınarları kullanılmıştır. Parkta genellikle büyüyen ve geniş taç oluşturan bitkiler kullanılıp parkta gölge temini sağlanıp parkı ziyarete gelen vatandaşların şehrin sıcak ikliminden korunması sağlanmıştır. Park içerisinde bulunan süs havuzu kenarına sınır belirlemek amacıyla ateş dikenleri kullanılarak çit oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylelikle çocukların suya düşmesi engellenmiştir. Parkın çevresinde yoğun bir trafik olduğundan park çevresi yapraklı ağaçlarla sınır çizilip trafiğin gürültüsü ve oluşacak hava kirliliği önlenmeye çalışılmıştır. Parkta yer yer çalı bitkileriyle tematik şekiller oluşturulup vurgular yapılmak istenmiştir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13. Koşuyolu park alanında bitkisel tasarım kullanımı.

Koşuyolu parkının bitkisel tasarımının nitelik açısından puanlanması Çizelge 4.10'da verilmiştir. Tasarım niteliği olarak, form, doku, çizgi, vurgu, birlik, uyum-zıtlık, geleneksel, egemenlik, tematik, mekânsal organizasyon olmak üzere 10 nitelik değerlendirilmiştir. Puanlama sistemi olarak ise çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek değerlendirilmiştir. Tasarım niteliklerine verilen toplam puanlamaların ortalaması alınarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.10. Koşuyolu park alanının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlandırılması

Peyzaj Mimarları	Bitkisel tasarım ilkeleri										Ort.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Form	3	4	4	4	4	5	5	4	4	4	4.1
Doku	3	3	4	4	4	4	5	4	4	4	3.9
Çizgi	2	2	3	4	3	4	5	5	4	4	3.6
Vurgu	2	2	3	4	3	4	3	3	3	3	3
Birlik	2	3	2	3	3	4	3	3	4	4	3.1
Uyum-Zıtlık	2	3	3	4	3	4	4	4	3	3	3.3
Geleneksel	3	3	2	3	3	3	3	4	4	3	3.1
Egemenlik	2	3	3	4	3	4	4	3	4	4	3.4
Tematik	2	3	3	4	4	4	4	3	3	3	3.3
Mekânsal organizasyon	2	3	3	3	3	4	4	4	3	4	3.1

Koşuyolu parkının bitkisel tasarım nitelikleri arasında 4.1 ortalama ile form en iyi puan ortalaması olarak öne çıkmıştır. En düşük nitelik puan ortalaması 3 ile vurgu olur. Parkın, bitkisel tasarımının nitelik puan ortalamaları 3.0 ile 4.1 arasında olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.10). Koşuyolu parkı bitkisel tasarım ilkeleri açısından başarılı olarak değerlendirilmiştir. Bu parkın bitkisel tasarım nitelik ilkesi olan geleneksel olarak değerlendirilmesinin puan ortalaması 3.1 olmuştur.

4.6. Sümer Parkı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verileri doğrultusunda, Sümer parkı yeşil alanların büyüklükleri, kullanım yoğunlukları ve şekilleri gibi faktörler dikkate alındığında bu park genel olarak yeşil alan açısından geniş bir alana sahiptir. Park, 2019 yılında kullanıma açılmıştır. Park, yüz ölçümü 79.000 m²'lik toplam alana sahiptir. Bu alanın yaklaşık 44.500 m²'lik toplam yeşil alanı kapsamaktadır (Çizelge 3.1). Geri kalan alanın ise sert zeminlerin oluşturduğu alanlar olup diğer alanlardır. Park alanına ait uydu görünümü Şekil 4.14'de görülmektedir. Park alanına ait peyzaj projesi görülmektedir (Şekil 4.15).

Sümer parkı, 4 adet süs havuzu, 1 adet fitness salonu, spor ve koşu alanı, 2 adet oyun alanı ve oturma dinlenme alanlarıyla bölge halkının yoğun olarak kullandığı canlı bir parktır. Sümer parkı, Yenişehir ilçesinin Şehitlik mahallesi Diyarbakır Büyük Şehir Belediyesi Sümer park içi yolu mevkiinde bulunmaktadır. Park, merkezi bir konumda olması bakımından herkes için kolay erişilebilir durumundadır.

Şekil 4.14. Sümer park uydu görünümü.

Şekil 4.15. Sümer park peyzaj projesi.

Sümer parkı, alan olarak oldukça estetik bir yapıya sahiptir. Bu parkta genel olarak ağaç (yapraklı ve ibrelili) ve çalı formunda bitki materyali bulunur. Toplamda 744 ağaç ve 2.881 çalı vardır. Ağaç olarak; 221 adet ibrelili ağaç ve 523 adet yapraklı ağaç bulunmaktadır (Çizelge 4.11).

Sümer park alanında kullanılan ibrelili ağaç çeşitlerine bakılacak olursa, 3 çeşit ibrelili ağaç kullanılmıştır. Sümer parkında ibrelili ağaç olarak en çok 133 adet ile mavi servi kullanılmıştır. Bunu 57 adet ile İran çamı ve 31 adet ile mazı olarak takip etmiştir. Sümer parkında ki çalı kullanımına bakılacak olursa, 15 çeşit çalı kullanılmıştır. Parkta en çok kullanılan çalı 1215 adet ile ateş dikenini öne çıkmaktadır. Bunu 740 adet ile Meyland gülü ve 240 adet ile altuni taflan takip etmiştir. Dolayısıyla bu parkta en çok tercih edilen çalı ateş dikenini olmuştur. En az çalı çeşidi olarak ise 1 adet ile alev çalısı olmuştur (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Sümer park alanında kullanılan ağaçlar

Bitkiler	Latince adı	Türkçe adı	Adet
Ağaçlar	<i>Ulmus glabra</i>	Karaağaç	8
	<i>Morus alba</i>	Dut	77
	<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı	121
	<i>Ficus carica</i>	İncir	3
	<i>Lagerstromia indica</i>	Oya	26
	<i>Fraxinus excelsior</i>	Dişbudak	85
	<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	9
	<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	6
	<i>Tilia tomentosa</i>	Ihlamur	18
	<i>Celtis australis</i>	Çitlenbik	1
	<i>Acer negundo</i>	Dişbudak yapraklı akçaağaç	11
	<i>Malus domestica</i>	Elma	5
	<i>Prunus Domestica</i>	Erik	1
	<i>Washingtonia robusta</i>	Palmiye	6
	<i>Prunus armeniaca</i>	Kayısı	2
	<i>Prunus cerasifera</i>	Süs eriği	29
	<i>Punica granatum</i>	Nar	3
	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Gladiçya	53
	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Akasya	14
	<i>Morus Alba Pendula</i>	Ters dut	16
	<i>Crataegus monogyna</i>	Alıç	2
	<i>Albizia julibrissin</i>	Gülibrişim	8
	<i>Salix babylonica</i>	Salkım söğüt	8
	<i>Catalpa bignonioides</i>	Catalpa	3
	<i>Melia azedarach</i>	Tespah	4
	<i>Pyrus</i>	Armut	1
	<i>Eleagnus ebbingeii</i>	İğde	1
	<i>Laurus nobilis</i>	Defne	2
	<i>Cupressus arizonica</i>	Mavi servi	133
	<i>Pinus ederica</i>	İran çamı	57
	<i>Thuja</i>	Mazı	31
	Çalılar	<i>Rosa meiland</i>	Meyland gülü
<i>Photinia fraseri red robin</i>		Alev çalısı	210
<i>Euonymus japonica gold</i>		Altuni taflan	240
<i>Berberis thunbergii var atropurea</i>		Hanım tuzluğu	160
<i>Rosa rampicanti</i>		Sarmaşık gül	11
<i>Ligustrum</i>		Kurtbağrı	10
<i>Pyracantha coccinea</i>		Ateş dikeni	1215
<i>Thuja orientalis</i>		Top mazı	107
<i>Juniperus horizontalis</i>		Yayılcı ardıç	5
<i>Nerium oleander</i>		Zakkum	2
<i>Euonymus Japonicus</i>		Taflan	90
<i>Thuja orientalis aurea</i>		Altuni mazı	35
<i>Mahonia</i>		Mahonya	40
<i>Campsis radicans seem.</i>		Acem borusu	15

Sümer park, yapraklı ağaç seçimi ve parktaki bitkisel materyal seçimine bakılacak olursa, kullanılan yapraklı ağaç çeşitlerinde kullanılan en çok ağaç sayısı olarak 121 adet ile doğu çınarı kullanılmıştır. Bunu 85 adet ile dişbudak ve 77 adet dut ağacı takip etmiştir. Dolayısıyla bu parkta ki kullanılan yapraklı yeşil ağaç çeşidi olarak en fazla tercih edilen 121 adet ile doğu çınarının olduğu tespit edilmiştir. En az ağaç çeşidi olarak ise 1 adet ile erik, armut ve iğde ağacı olmuştur (Çizelge 4.11).

Sümer parkındaki, bitkisel materyallerin estetik ve fonksiyonel özelliklerini değerlendirilecek olursa, bu parkta form, doku, çizgi, vurgu, renk, birlik, uyum-zıtlık, egemenlik, geleneksel olması, tematik, mekânsal organizasyon ve dinamik hareket ayrı ayrı incelenmiştir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Sümer park alanında bitkisel tasarım kullanımı.

Parkta birçok yapı bulunduğundan ağaçlar ve çalılar bir arada güzel bir doku oluşturulup park içerisinde sınırlar oluşturulmuştur. Ağaçlar ve çalılarla yönlendirme yapılarak vatandaşlara dinamik hareket kazandırmaya çalışılmıştır. Parkın belli bölümünde çalılarla tematik görüntüler oluşturulup vurgular yapılmıştır. Yer örtücü olarak ise genelde çim kullanılmıştır. Sümer parkının çevresinde binalar bulunduğundan parkta oluşacak gürültüden bina sakinlerinin fazla etkilenmemesi için gladiçya ağaçları hem parkta bir sınır oluşturmuş ve ses düzenin kontrolü amaçlanmıştır (Şekil 4.16).

Sümer parkının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlanması Çizelge 4.12’de verilmiştir. Puanlama sistemi olarak ise çok iyi nitelikte olan parklara 5 puan, iyi nitelikte olan parklara 4 puan, orta nitelikte olan parklara 3 puan, düşük nitelikte olan parklara 2 puan, çok düşük nitelikte olan parklara ise 1 puan verilerek değerlendirilmiştir. Tasarım niteliklerine verilen toplam puanlamaların ortalaması alınarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.12. Sümer park alanının bitkisel tasarımı nitelik açısından puanlandırılması

Peyzaj Mimarları	Bitkisel tasarım ilkeleri										Ort.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Form	3	3	2	3	3	5	4	3	3	5	3.4
Doku	2	2	3	3	3	4	4	4	4	3	3.2
Çizgi	4	5	5	4	3	5	5	4	4	4	3.9
Vurgu	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2.1
Birlik	3	3	2	3	2	3	3	2	3	2	2.6
Uyum-Zıtlık	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	1.8
Geleneksel	3	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2.5
Egemenlik	2	3	2	3	2	2	2	2	3	3	2.2
Tematik	3	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2.6
Mekânsal organizasyon	3	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2.4

Sümer parkındaki bitkisel tasarım nitelikleri arasında 3.9 ortalama ile çizgi en iyi puan ortalaması olarak öne çıkmaktadır. En düşük nitelik puan ortalaması 1.8 ile uyum-zıtlık olmaktadır. Parkın, bitkisel tasarımının nitelik puan ortalamaları 1.8 ile 3.9 arasında olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.12). Bu parkın bitkisel tasarım nitelik ilkesi olan geleneksel olarak değerlendirilmesinin puan ortalaması 2.5 olmuştur.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Dünyada artan nüfusla birlikte kişi başına düşen toplam alanın azalmasıyla insanlar daha sağlıklı olan yeşil alanlarda daha fazla vakit geçirme ihtiyacı duymaktadır. Şehirler yalnızca barınma alanı olarak düşünülmemelidir. Bir yerleşim alanı barınma ile beraber birçok yaşam faaliyetinin de yerine getirildiği alan olarak düşünülmelidir. Günümüzde bir yaşam döngüsü içinde ormanlar, parklar, hobi bahçeleri, semt parkları ve diğer yeşil alanların oldukça önemli bir konuma geldiği görülmektedir. Bu alanlarda estetik ve fonksiyonel açıdan kullanılan bitkilerin seçimi de en önemli faktördür. Bitkiler, estetik ve fonksiyonel açıdan kullanılan ortamı dengeleyen, zenginleştiren, geliştiren, canlandıran ve çeşitli farklılıklar oluşturan elemanlardır. Bitki veya bitkisel tasarımlar parktaki düzen ve parkın tercih edilmesi açısından da oldukça önemlidir.

Diyarbakır yüz ölçümü bakımından büyük bir alana sahiptir (Şekil 1.1). Yoğun bir nüfusunun olması ile yeşil alanlara duyduğu ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Diyarbakır kentinde örnek parkların seçiminde parkların kullanım yoğunluğu ve merkezi konumda olması dikkate alınmıştır. Çalışma, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğünden alınan park peyzaj projeleri, uydu görüntüleri, kullanılan bitkisel materyallerin analiz verilerine göre yürütülmüştür. Seçilen parkların çevre ile ilişkileri incelenmiş, uygun bitkilerin kullanılıp kullanılmadığına dair çevre ile ilişkileri gözlemlenmiştir. Çalışmada seçilen parklar, Hz. Süleyman parkı, Anıt parkı, 15 Temmuz Şehitler parkı, Tema parkı, Koşuyolu parkı ve Sümer parkı olarak belirlenmiştir. Bu park alanlarında yerinde gözlem, mevcut durumda kullanılan bitkisel materyallerin estetik ve fonksiyonel özellikleri göz önünde tutularak belirlenmiştir. Seçilen parklara baktığımız zaman genel olarak 6 parkın benzer özellikler taşıdığı öne çıkmıştır. Parklar irdelenecek olursa;

Hz. Süleyman parkın da ağaçlar uyum içinde kullanılmış ama tek düzeylik ön plana çıkmıştır. Yeşil alanların, yapılaşma sonucu baskı altında kaldığı tespiti yapılmıştır. Park alanında yerinde yapılan gözlemler sonucu açık yeşil alanlarda yapılmış peyzaj düzenlemelerinde kullanılan bitkisel materyallerin tür ve çeşit sayısı bakımından oldukça önemli olduğu ve zengin bir çeşit popülasyonun olduğu bilinmektedir. Bu çeşitliliğinin de şehir parkları ve diğer yeşil alanların oluşumunda planlı ve bitkisel materyallerin

uyumlu kullanılmasıyla sağlandığı saptanmıştır. Benzer tipte aynı boy ve formda ağaçlar kullanılmış ve zıtlık yönünden zayıf bir tasarım olmuştur. Bunun önüne geçmek için daha fazla renkli yapraklı ağaçlar kullanılabilir. Örneğin süs eriği arttırılabilir veya çınar yapraklı akçağaçlar kullanılıp farklı bir görünüm kazandırılabilir. Böylelikle tek düzeylik kırılmış olur. Bir başka seçenek ise yapraklı ağaçlar ile şekilli ibreliler kullanılabilir. Böylelikle Hz. Süleyman parkında uyum-zıtlık ilişkisi de arttırılabilir. Ayrıca parkın içerisinde mevsimlik çiçekler veya çalılar ile farklı temalar oluşturarak kullanımı ile tematik ilkesinin de önem kazanması sağlanabilir. Ağaç ve çalılar form, renk, doku, ölçü gibi bireysel ve kitlesel değerleriyle görsel olarak katkı sağlamaktadır. Gültekin, (1994)'ün belirttiği gibi farklı bitki türlerinin bir arada kullanılması ile bitkisel tasarım zenginliği artmaktadır.

Anıt park da, genel olarak tek düzeylik ön plana çıkmaktadır. Dut ağaçları ile dış budakların bir arada kullanılmaya çalışılması uyumu ön plana çıkarmıştır. Bu durum parka geleneksel bir hava katmıştır. Anıt parkı alanlarına uygulanmış olan bitkisel materyaller ve tasarımları incelendiğinde, yeşil alanların tasarımı da fonksiyona göre; gürültüyü azaltma, yeşil şerit oluşturma, tasarımı kuvvetlendirme, mekân çevreleme, sert duvar etkisini kırma, perdeleme ve gizlilik sağlama vb. fonksiyonları gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Seçilen park alanlarının giriş kısmında tasarımı kuvvetlendirme amacıyla vurgulama, dekorasyon oluşturma, şerit oluşturma, görsel olarak çekici kılma gibi fonksiyonlar öne çıkmaktadır. Küçük ve Gül'ün (2005)'te belirttiği gibi istenmeyen bazı kötü görünümleri kapatmak için bitkisel materyal kullanımı ile perdeleme ya da görülebilir estetik engelleme sayesinde kapatıcı özellik sağlanabilmektedir.

15 Temmuz Şehitler parkında ki bitkilendirmenin birbirleri ile iyi ilişkili olduğu, yoğun bir bitkilendirmenin olduğu ve tür çeşitliliğinin oldukça zengin olduğu görülmektedir. Ayrıca kullanılan materyallerin park düzenine uygun ve geleneksel türler olduğu tespit edilmiştir. Çocuk oyun alanlarının çevresine çalı ve dikenli çalılıarın kullanılması sağlanarak mekânsal algılama kuvvetlendirilmiştir. Park alanlarında yapılan yerinde gözlemlerde park bakımlarının yeterli seviyede olduğu görülmektedir. Bu bakım çalışmalarının bitkilerde sağlıklı büyüme açısından olumlu bir kıstas olduğu görülmektedir. Parklarda kullanılan türlerin seçiminde park içinde ki yürüyüş yollarının genişliği ve mekânlar dikkate alınmıştır. 15 Temmuz Şehitler parkının yeşil alanlarla dolu olması ve bu yeşil alanların bozulmasını engellemek amacıyla otoparkların parkların

dışında tutulmasına özen gösterilmesi parka estetik bir yapı katmıştır. Dolayısıyla araçların park dışında tutulması yeşil alanın içerisinde ki doğal alanın bozulmasını azaltmıştır. Tasarımda bitki gruplarının seçiminde genel olarak saf gruplara yer verilmelidir. Eğer ibreli ağaçlar ile geniş yapraklı ağaçlar yan yana kullanılacaksa ağaçların taç genişliklerine bağlı mesafeler bırakılmalıdır. Çelem ve Uslu, (2006)'nın belirttiği gibi ibreli ağaçların kullanımı şekil ve gelişme bozukluklarını nispeten önlemek bakımından önem arz etmektedir. Bu alanlar için taç yapısı dar olan ve sağlam türlerin daha çok tercih edilmesi önerilmektedir. Ağaçların tasarımı yapılırken mutlaka görsel özellikleri, psikolojik yararlarına ve birçok işlevsel özelliklerine dikkat edilmelidir. Titiz ve ark., (2000)'e göre seçimler yapılırken o yörede daha öncesinde kullanılan bitkisel materyallerin durumuna bakılmalıdır ve buna göre değerlendirilmelidir.

Tema parkı alanında yerinde yapılan gözlemler sonucu açık yeşil alanlarda yapılmış peyzaj düzenlemelerinde kullanılan bitkisel materyallerin türü ve çeşit sayısı bakımından oldukça önemli olduğu ve zengin bir çeşit popülasyonun olduğu saptanmıştır. Bu çeşitliliğinin şehir parkları ve diğer yeşil alanların oluşumunda planlı bir şekilde olduğu ve bitkisel materyallerle uyumlu olduğu görülmüştür. Park alanlarında yapılan ağaçlandırmaların bisiklet yollarına yön verme, yürüme yollarını çizgisini belirleme ile görüş sınırlama ve çevreleme fonksiyonu amacıyla bitkilerin kullanıldığı gözlenmiştir. Tema parkı alanlarına paralel olan tali yolda bitkilerle nispeten gölgeleme, vurgulama, dekorasyon oluşturma, sınırlamayla görsel çekicilikler uygulandığı tespit edilmiştir. Ayrıca bitkilendirmenin ise genel olarak ağaçlar ve çalılıkların kullanılmasıyla gölge ortam oluşturma ya da alanı çevreleme olarak peyzaj kriterleri dikkate alınarak yapıldığı tespit edilmiştir. Park içerisinde bulunan süs havuzlarının etrafına yapılan bitkisel tasarımlarda objeleri birbirine bağlama ile ilişkilendirme ve mekân, görüş alanını çevreleme yapma, vurgulama ve gizleme oluşturma, dekorasyon oluşturma ve görsel çekicilik sağlama fonksiyonlarının en iyi şekilde kullanıldıkları saptanmıştır. Park alanlarında insanların dinlenmesi amacıyla bulunan oturma birimleri (bank, kamerye vb.) çevresine bitkilerin gölge sağlaması amacıyla, mekân oluşturma, ölçeklendirerek birleştirme, tamamlama ve bütünleştirme fonksiyonlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Ağaçların şekilleri birbirlerine benzese de hacim olarak değişiklik göstermektedir. Ekmekçi, (2007)'ye göre bitkilerin yalnızca şekillerine bakarak değil, hacimlerine de bakarak bunları gruplar içerisinde dâhil etmek karışıklığı önleme ve geliştirme bakımından istenmektedir.

Koşuyolu parkında yeşil alanlarda yapılmış peyzaj düzenlemelerinde kullanılan bitkisel materyallerin tür ve çeşit sayısı bakımından oldukça önemli olduğu ve zengin bir çeşit popülasyonun olduğu öne çıkmaktadır. Park alanlarındaki çocuk oyun alanlarına yapılan bitkilendirmelerin, çevreleme, mekânı sınırlandırma, gölge ortamlar oluşturma ve bitkilerle tasarımı kuvvetlendirme etkilerinin oluşturulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk oyun alanlarının olduğu bölgelerde özellikle çalı gruplarına yer verilmediği ve bu seçimin ise çocuklara gelecek zararı önlemek amacı taşıdığı görülmektedir. Park alanlarında genel olarak duvar üstlerine sarılıcı ve tırmanıcı bitkiler kullanılmıştır. Bunun amacı sınırlama etkisi oluşturma, duvara yeşil örtü ve sert duvar etkisini kırmadır. Ayrıca duvar kenarı bitkilendirmelerin de ise birçok çalı grupları kullanılarak bu bitkisel materyaller ile park için sınırlama sağlama, çekicilik oluşturma, mekânı birleştirme ve tamamlama, devamlılık sağlama vb. özelliklerinin oluşturduğu görülmüştür. Şehir parklarında eğimli alanların tasarımını görsel çekicilik oluşturmayla, eğim alanını görsel bir şölene çevirmeyle, tasarımı kuvvetlendirmeyle, yayılıcı bitkilerle bütünlük sağlama ile vurgulama yapılmaktadır. Böylelikle eğimli alanlarda çiçeklerin ve yer örtücülerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Gültekin, (1994)'e göre ağaçların yaprak, dal ve gövde organlarına ait renk özelliğinden yararlanılarak şehir caddelerinde daha hareketli ve canlı alanların oluşumuna yardımcı olması sağlanmıştır. Polat ve ark., (2011)'e göre ise mekânın etkisi ile bir uyum yaratılarak yolların estetikliği kuvvetlendirilir. Ayrıca bitki gruplarında en etkili yöntemin çeşit seçimlerine dikkat edilmesi veya büyük grupların beraber kullanılmasıdır.

Sümer parkı temel tasarım ilkelerinin puan ortalamalarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Park alanlarında genel olarak duvar üstlerine sarılıcı ve tırmanıcı bitkiler kullanılmıştır. Bu bitkiler ile sınırlama etkisi oluşturma, duvara yeşil örtü, sert duvar etkisini kırma gibi fonksiyonlarının bulunduğu görülmüştür. Ayrıca duvar kenarı bitkilendirmelerin de ise birçok çalı grupları kullanılarak bu bitkisel materyaller ile park için sınırlama sağlama, çekicilik oluşturma, mekânı birleştirme ve tamamlama, devamlılık sağlama vb. özellikleri birlikte sağlanmıştır.

Sonuç

Diyarbakır kentinde incelenen parklarda genel olarak yeşil alan uygulamalarının birbiriyle uyum içinde olduğu aynı grup bitkilerin alanları öne çıkarmak için kullanılarak estetik bir yapı sağlanması yerinde bir durum olmuştur. Bu alanların hem bitkisel materyal açısından hem de fonksiyonel olarak uyumlu olduğu gözlenmiştir. Bazı parkların henüz çok yeni olması dolayısıyla ilerleyen yıllarda daha iyi sonuçlar alınacağı ve bu alanlardaki çalışmaların Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü ile yapılacak olan ortak çalışmalarla daha iyi sonuçların alınacağı düşünülmektedir. İncelenen 6 park arasında en bakımsız parkın Sümer park olduğu öne çıkmaktadır. Diyarbakır'ın eski parklarından olan bu park kullanılan materyallerin uygun olmaması ve dış etkenlere açık olması nedeniyle sürekli ağaçların zarar görmesi sebebiyle kurumaların olmasıyla öne çıkmaktadır. Kuruyan ağaçların yerine yeni ağaçların dikilmemesi bu park için en büyük eksiklik olarak belirlenmiştir. Bakım çalışmalarının da yetersiz olması bitkisel tasarım ilkeleri yönünden eksik kaldığını göstermiştir. Sümer parkının yeniden tasarlanıp yapılması gerekmektedir. En iyi park, bitkisel materyal kullanım başarısı ve en yüksek puanlaması ile Tema parkı olarak karşımıza çıkmıştır. Tema parkının, estetik fonksiyonellik açısından bitkisel tasarımları yönünde olumlu olduğu ve algılanabilir nitelikte oldukları görülmüştür. Sonuç olarak, Diyarbakır kentinde yapılacak yeni parklar için Tema parkı örnek bir park olmuştur. Yeşil alanların arttırılmasıyla parklara olan önem gün geçtikçe artacak ve Diyarbakır kentinin yeşil alan açısından oldukça zengin bir kent olma yolunda önemli bir ilerleyiş sağlaması söz konusu olacaktır. Böyle çalışmaların ileride daha fazla nitelikli yeşil alanların oluşturulmasına ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Y., Akpınar, A. 2011. *Yeşil Alan Kullanımı ve Yeşil Alan Gereksinimi Üzerine Bir Araştırma İstanbul İli Fatih İlçe Örneği*.
- Aktaş, D., Kiper, T. 2016. *Tekirdağ Kenti Çorlu İlçesi Parklarının Mevcut Durum Analizi*.
- Aslanboğa, İ. 1997. *Kentlerdeki Yol ve Meydan Ağaçlarının İşlevleri, Ağaçlamanın Planlanması, Uygulanması ve Bakımlarıyla İlgili Sorunlar*. Kent Ağaçlandırmaları ve İstanbul, 96.
- Aşur, F. 2019a. An evaluation of visual landscape quality of coastal settlements: A case study of coastal areas in the Van Lake Basin (Turkey). *Appl. Ecol. Environ. Res*, **17**(2): 1849-1864.
- Aşur, F. 2019b. Van kenti dönüşen peyzaj örneğinde İpekyolu ve milli egemenlik parklarının mevcut durum analizleri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, **6**(3): 566-578.
- Ayaşlıgil, T. 1998. Kent gelişimi sürecinde açık ve yeşil mekân gereksiminin Çanakkale örneğinde irdelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **48**(2): 39-69.
- Ay, S., 2009. Süs bitkileri ihracatı, sorunları ve çözüm önerileri: Yalova ölçeğinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **14**(2): 423-443.
- Booth, N.K., 1996. *Basic Elements of Landscape Architectural Desing*. California: Waveland Press, **48**: 36-96.
- Carpenter, P. L., Walker, T. D. 1998. *Plants in The Landscape, and Order*.
- Clay, G.R., Smidt, R.K. 2004. Assessing the validity and reliability of descript or variables used in scenic highway analysis. *Landscape and Urban Planning*, **66**(1): 239-255.
- Çakıcı, I., 2007. *Peyzaj Planlama Çalışmalarında Görsel Peyzaj Değerlendirmesine Yönelik Bir Yöntem Araştırması*. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, (yüksek lisans tezi). Ankara
- Çelem, H., Uslu, A. 2006. *Kent İçi Yol Ağaçlandırma Çalışmaları: Genel Değerlendirme. Kent İçi Ağaçlandırma Çalışmalarında Teknikler ve Sorunlar: Ankara Örneği*.
- Ekmekçi, B. 2007. *Yeni Kent Yerleşiminde Yol Ağaçlandırmalarına İlişkin Planlama, Tasarım ve Yönetim Modelinin Geliştirilmesi*. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Ankara, Ankara Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Erbaş, E. 2003. *Peyzaj Düzenlemelerinde Bitkisel Tasarım: Bahçeşehir Doğa Parkı Örneği* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Eroğlu, E., 2012. *Dağlık Alan Yol Koridorlarında Peyzaj Karakterini Belirleyen Doğal Bitki Kompozisyonlarının Tanımlanması; Ataköy-Sultanmurat-Uzungöl Yol Güzergâhı Örneği*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Evyapan, G. A, Tokol, A. S. 2000. *Landscape Design Lectures: Peyzaj Tasarımı Ders Notları*. METU Faculty of Architecture Press. **66**: 151-160.
- Gültekin, S. H., Smith, T. W. 1994. Diffuse axonal injury in craniocerebral trauma. A comparative histologic and immunohistochemical study. *Archives of Pathology and Laboratory Medicine*, **118**(2): 168-171.

- Güneydoğu Rehberi, 2014. **Güneydoğu tarihi**. [www.guneydogu rehberi.com.tr](http://www.guneydogu.rehberi.com.tr). Erişim Tarihi: 25.10. 2014.
- Güngör, S., Arslan, M. 2004. Turizm ve rekreasyon stratejileri için Swot Analizi, Görsel kalite değerlendirmesi, turizm tesislerinin beğenilirliği ve turizm tesisleri durum analizi uygulaması: Beyşehir ilçesi örneği. **Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences**, 18(33): 68-72.
- Hall, F.C. 2001. **Ground-Based Photograph Monitoring**. United States Department Of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Research Station, General Technical Report, Pnw-Gtr-503.
- Hannebaum, L. G. 1998. **Landscape Design a Practical Approach**. Four Edition. New Jersey.
- Hekimoğlu, B., Altindeğer, M. 2012. **Süs Bitkileri Sektör Raporu**. Samsun Valiliği Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü. Erişim Adresi. [Http:// Samsuntarim. Gov. Tr Yayinlar Tarimsal Strateji/Tarimsal Strateji Pdf/](http://Samsuntarim.Gov.Tr/Yayinlar/Tarimsal%20Strateji/Tarimsal%20Strateji%20Pdf/) Süs Bitkileri Endüstrisi Sektör Raporu.
- Karagüzel, O., Korkut, A. B., Özkan, B., Çelikel, F. G., Titiz, S., 2010. Süs bitkileri üretiminin bugünkü durumu, geliştirilme olanakları ve hedefleri. **Ziraat Mühendisliği ve Teknik Kongresi**. 1115 Ocak Ankara.
- Kaya Yalçın, A. Y. A., Göksel, E. V. C. İ., Pekcan, V., Gücer, T., Yılmaz, M. İ. 2009. Ayçiçeğinde yağ verimi ve bazı verim öğeleri arasında ilişkilerin belirlenmesi. **Journal of Agricultural Sciences**, 15(4): 310-318.
- Korkut, A., Yıldırım, T., Görür, G., Çakmak, S., 1995. Türkiye’de Süs bitkileri tüketim projeksiyonları ve üretim hedefleri, **IV. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, Tarım Haftası’ 95 Kongre Kitabı, 2. Cilt, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları** No:26, 697-714, Ankara.
- Kösa, S., Atik, M. 2013. Bitkisel peyzaj tasarımında renk ve form; Çınar (*Platanus orientalis*) ve Sığla (*Liquidambar orientalis*) kullanımında peyzaj mimarlığı öğrencilerinin tercihleri. **Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, 14(1): 13-24.
- Küçük, V., Gül, A. 2005. Isparta kentiçi yol ağaçlandırmaları üzerine bir araştırma. **Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 9 (3): 111-118.
- Motloch, J. L., 2001. **Intrduction to Landscape Design**. 2nd edn. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Nurtekin, O., 2007. **İstanbul Bahçeşehir Örneğinde Odunsu Bitki Kullanımının Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Çerçevesinde İrdelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Ofluoğlu, M., Kızılırmak, İ. 2021. Denetimlerin turist rehberlerinin iş doyumuna etkisi; Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde çalışan turist rehberleri üzerine bir araştırma. **Econharran**, 5(7): 165-183.
- Polat, A. T., Güngör, S., Adıyaman, S. 2011. Konya kenti yakın çevresindeki kentsel rekreasyon alanlarının görsel kalitesi ile kullanıcıların demografik özellikleri arasındaki ilişkiler. **I. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu**. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Robinson, N., 2004. **The Planting Design Handbook**. 2nd edn. Burlington: Ashgate Publishing Company. 5(1): 124-152
- Sarı, D., Karaşah, B., 2018. Bitkilendirme tasarımı öğeleri, ilkeleri ve yaklaşımlarının peyzaj tasarımı uygulamalarında tercih edilirliliği üzerine bir araştırma. **Megaron** 13(3): 470-479

- Sayın, B., Sayın, C., 2004. *Türkiye Süs Bitkileri Üretim ve Pazarlama Yapısının Ab'ne Uyum Açısından Değerlendirilmesi*. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi. 16-18 Eylül, Tokat.
- Sırtkaya, N., 2007. *Samsun, Ordu ve Rize Kentlerinin Bazı Kıyı Parklarındaki Bitki Kompozisyonlarının Mekânsal Yapı Yönünden İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Titiz S., Çakıroğlu N., Yıldırım T.B., Çakmak S., 2000. Süs bitkileri üretim ve ticaretindeki gelişmeler, *Türkiye Ziraat Mühendisliği 5. Teknik Kongresi*, 38(2): 709-740, Ankara.
- Ustaoğlu, F. 2004. *Süs-Salon ve Bahçe Çiçekleri*. Gün Yayıncılık, İstanbul. Valiliği, T. D., Stratejisi, D. T. 2011. Ağustos 2011.
- Von Hoffen, L. P., Säumel, I. 2014. Orchards for edible cities: Cadmium and lead content in nuts, berries, pome and stone fruits harvested within the inner city neighbourhoods İn Berlin, Germany. *Ecotoxicology And Environmental Safety*, 11(1): 233-239.
- Yalçınalp, E., Meral, A., Doğan, E. 2017. Duvar yüzeylerindeki tarımsal kaçakların belirlenmesi ve duvarlarda yenilebilir peyzaj potansiyelinin geliştirilmesi. *Türk Tarım Ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 4(2): 169-178.
- Yeomans, W. 1983. *Visual Resource Assessment*. A User Guide. MOE Manual 2. ISSN 0821-0640; 2. Ministry of Environment, Victoria B.C. Canada.
- Yıldızcı, A. C. 1988. *Bitkisel Tasarım*. Atlas Ofset, İstanbul.
- Yılmaz, B. 1998. *Bartın Kenti Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması Üzerine Bir araştırma* (Doctoral Dissertation), Yüksek Lisans Tezi, ZKÜ Fen Bilimleri Enstitüsü).

ÖZ GEÇMİŞ

Emekli bir babanın ve ev hanımı bir annenin ikinci çocuğudur. Sekiz yıllık ilköğretim eğitimini ve dört yıllık lise eğitimini Diyarbakır'da bitirdi. Sonrasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü'ne gitmeye hak kazandı ve lisans eğitimini tamamladı. Lisans eğitimi bittikten sonra Diyarbakır Büyükşehir Belediye'sinde Ziraat Mühendisi olarak çalışmaya başladı ve halen devam etmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı ve halen devam etmektedir.

T.C
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 17/06/2021

Tez Başlığı / Konusu:

DİYARBAKIR KENT PARKLARININ BİTKİSEL MATERYAL AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 49 sayfalık kısmına ilişkin, 17/06/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinalite raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %2 (iki) dir.

Uygulanan filtreler aşağıda verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit inatch size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinalite Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

17/06/2021

Adı Soyadı: Hakan Turhan

Öğrenci No: 17910001146

Anabilim Dalı: Bahçe Bitkileri

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Statüsü: Yüksek Lisans *

Doktora

DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

(Unvan, Ad Soyad, İmza)
İmza)

(Unvan, Ad Soyad,